

Hanna Rossi

”Mielikuvani päihteistä” -kortit nuorten päihde- kasvatukseen

Menetelmäkorttien jatkokehittäminen YAD Youth Against Drugs
ry:lle

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

2.11.2016

Tekijä Otsikko	Hanna Rossi ”Mielikuvani päihteistä” –kortit nuorten päihdekasvatukseen
Sivumäärä Aika	33 sivua + 5 liitettä Syksy 2016
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	sosiaaliala
Ohjaajat	Yliopettaja Jyrki Konkka Tuntiopettaja Miia Ojanen
Opinnäytetyössäni kehitän YAD Youth Against Drugs ry:n pilotoimia ”Mielikuvani päihteistä” –menetelmäkortteja nuorten päihdekasvatukseen. Tavoitteenani oli kehittää kortit valmiiksi tuotteeksi ja etsiä niille painopaikka. Kortit tuovat järjestön päihdekasvatusmenetelmiin uudenlaisen menetelmän, joka hyödyntää nuorten omaa tietoutta päihteistä vertaisoppimisen keinoin. Kehittämistyön lähestymismallina käytin konstruktivistista tutkimusta. Kehittämismenetelmänä hyödynsin aivoriihiä järjestön työntekijöiden kanssa. Testasin kortteja kahdella testiryhmällä. Ensimmäinen testiryhmä koostui järjestön paikallisosaston vapaaehtoisista ja toinen ryhmä joustavan perusopetuksen luokasta. Tiedonkeruumenetelminä hyödynsin havainnointia ja kyselylomakkeita. Työssäni käsittelen nuorten päihdekasvatusta ja sen vaikutavuutta lisääviä piirteitä. Työn teoreettisena viitekehystenä toimii virittävä valistus. Opinnäytetyön aikana korttien määrä kasvoi ja niiden sisällöt kehittyivät. Sen lisäksi kortteille suunniteltiin grafiikat. Korttien käyttöohjeiden rinnalle lisättiin vihko hyvästä päihdekasvatuksesta ja lisäharjoituksia ehkäisevään päihdetyöhön. Kokonaisuuden avulla nuorten parissa toimiva ohjaaja voi toteuttaa hyviä ja monipuolisia päihdekasvatushetkiä nuorisoryhmille.	
Avainsanat	päihdekasvatusmenetelmät, päihdekasvatus, nuoret, ehkäisevä päihdetyö

Author Title	Hanna Rossi "My Images Of Drugs" – Cards for Youth Substance Abuse Prevention
Number of Pages Date	33 pages + 5 appendices Autumn 2016
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Jyrki Konkka, Principal Lecturer Miia Ojanen, Lecturer
In this thesis I developed method cards for youth substance abuse prevention that had already been piloted. The purpose of this thesis was to create and develop set of cards for organization called YAD Youth against drugs. The method cards are based on peer learning. In this case I used constructive approach and brainstorming. I collected the necessary data using observations and a questionnaire. I tested the cards with two different test groups. The first group consisted of the organization's volunteers. The second group consisted of comprehensive school students. The theoretical background was based on preventive substance abuse and generative communication in health promotion practice. As a result the contents of the methods cards was developed and the number of cards increased. In addition to the cards, a guide on instructions how to do good youth substance prevention work was created. The guide also includes additional exercises. The aim is for youth works to use these cards and the instructions as an effective method for youth education on drugs and substance abuse.	
Keywords	substance abuse prevention, methods, youth

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tausta	3
2.1	Tavoite	3
2.2	YAD Youth Against Drugs ry	4
3	Teoreettiset lähtökohdat	5
3.1	Päihdekasvatus	6
3.2	Virittävä valistus	10
3.3	Nuoret päihteiden käyttäjinä	11
4	Kuvaus työn toteutumisesta	12
5	Tuotos	23
6	Arviointi ja pohdinta	26
	Lähteet	31
	Liitteet	
	Liite 1. Kutsu ensimmäiseen testiryhmään	
	Liite 2. Palautelomake vapaaehtoisille	
	Liite 3. Joustavan perusopetuksen ryhmän palautelomake	
	Liite 4. Palautekysely opettajille	
	Liite 5. Korttien käyttöohjeet	

1 Johdanto

Nuorten tupakan ja alkoholin käyttö on ESPAD tutkimusten tuloksien mukaan vähentynyt vuodesta 1995 lähtien. Huumekokeilujen määrä ei ole merkittävästi kasvanut vuoden 1999 jälkeen. Asenteet päihteitä kohtaan ovat kuitenkin lieventyneet, mikä saattaa ennakoida myöhempää käyttöä. Valtaosa nuorista pitää säännöllisen tupakoinnin ja humalahakuisen juomisen riskejä suurempina kuin ennen. Alkoholin käyttöön suhtaudutaan kuitenkin vapaamielisemmin kuin tupakointiin. Nuoret eivät ajattele säännöllisten pienien alkoholiannosten käytön sisältävän yhtä suuria riskejä kuin aikaisemmin. Myös kannabiksen, ekstaasin ja amfetamiinin kokeilun suhteen riskien koetaan olevan pienempiä kuin aikaisemmin. Vaikkakin alle 18-vuotiaat nuoret juovat vähemmän kuin 1990-luvulla, on 18 vuoden iässä juominen yhtä yleistä ja humalahakuista kuin aiemminkin. Suomalainen alkoholikulttuuri ei siten vielä näytän muuttuneen vähemmän humalaa suosivaan suutaan. (Raitasalo – Huhtanen – Miekkala 2015: 30–35.)

Nuoret odottavat ehkäisevältä päihdetyöltä avointa keskustelua ja pohdintaa sekä vertaisten kanssa työskentelyä. Nuoret haluavat tulla kuulluksi. Näiden lisäksi nuoret haluavat olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa toimintaa toisille nuorille ja myös aikuisille. Ehkäisevää päihdetyötä on oleellista tehdä nuorten kokemuksista käsin, sillä aikuisten hyvää tarkoittavat valistukselliset ja päihdekasvatukselliset sanomat usein mitätöityvät nuorten omien perusteluiden maailmassa. Nuorten päihteidenkäyttöä säätelee vahvasti nuorten keskinäinen vuorovaikutus merkityksineen. (Herranen 2010: 35–36.) Nuoret haluavat säilyttää oman toimintavapautensa ja itsemääräämisoikeutensa omaan elämäänsä.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä tuli voimaan laki vuoden 2015 lopussa. Laki velvoittaa julkista valtaa huolehtimaan päihteiden aiheuttamien haittojen ehkäisystä yhteistyössä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015.)

Opinnäytetyössäni jatkokehitän YAD Youth Against Drugs ry:n piloitomia nuorten päihdekasvatuksen menetelmäkortteja. Järjestön työntekijät eivät resursseillaan voi tavoittaa kaikkia nuoria, joten he kouluttavat nuorten parissa toimivia ohjaajia. Lisäksi järjestö tarjoaa ohjaajille valmiiksi testattuja ja laadukkaita menetelmiä työnsä tueksi. YAD ry toimii

opinnäytetyöni toimeksiantajana ja työelämäkumppanina. Kehittämistyön toteutin opintojeni viimeisen työharjoittelun aikana YAD ry:llä keväällä 2016.

Vuonna 2014 Junikka Tea teki korteista opinnäytetyön ”Mielikuvani päihteistä –kortit. Vuorovaikutus ja virittävä valistus ehkäisevän päihdetyön menetelmänä.” Työssään hän on arvioinut menetelmäkorteille sopivan kohderyhmän ja laatinut korttien käytölle ohjeistuksen. (Junikka 2014: 5.) Junikan (2014: 38–44) tekemissä palautekyselyissä kortit ovat saaneet hyvää palautetta. Myös YAD ry:n työntekijät ovat aikaisemmissa testauksissaan havainneet korttien potentiaalin. Kehitän ja laajennan menetelmää sisällöllisesti. Työni päätyttyä kortit tuoteistetaan osaksi YAD ry:n tarjoamia päihdekasvatusmenetelmiä. Työstäni hyötyvät YAD ry:n lisäksi muut nuorten päihdekasvatusta tekevät toimijat, jotka kaipaavat menetelmäreppuunsa uudenlaista evästä. Näitä tahoja voivat olla esimerkiksi nuorisotyöntekijät ja koulujen opettajat.

Alussa esittelen kehittämistyön taustan. Tässä osiossa kerron kehittämistyöni tavoitteen ja lähtökohdat. Lisäksi esittelen työni tilaajan eli YAD ry:n. Tämän jälkeen avaan teoreettiset lähtökohdat kertomalla päihdekasvatuksesta ja virittävästä valistuksesta. Näiden lisäksi kerron nuorista päihteiden käyttäjinä. Teoriaosuuden avaamisesta siirryn kuvaamaan kehittämistyön toteutumista ja esittelen tuotoksen. Viimeisessä osiossa arvioin kehittämisen tuotosta ja pohdin työskentelyäni.

Keskeisimpinä käsitteinä tarkoitan

Päihteellä alkoholia, huumausaineita sekä päihtymiseen käytettäviä lääkkeitä ja muita aineita

Päihdekasvatuksella nuoriin kohdistettavaa ehkäisevää päihdetyötä, jolla edistetään päihteettömiä elämäntapoja, vähennetään päihdehaittoja ja lisätään päihdeilmiön ymmärrystä ja hallintaa

Nuorilla 13–25-vuotiaita nuoria

Menetelmällä konkreettisia ja mallinnettuja tapoja tehdä päihdekasvatusta

2 Tausta

2.1 Tavoite

Jatkokehitän YAD ry:n pilotoimia nuorten päihdekasvatuksen menetelmäkortteja painoa vaille valmiiksi tuotteeksi. Menetelmäkortit on suunnattu nuorten ehkäisevää päihdetyötä tekeville ohjaajille. Menetelmän käytön kohderyhmänä ovat yhdeksäsluokkalaiset ja sitä vanhemmat nuoret.

Kehitän pilottikortteja vastaamaan laadukkaan päihdekasvatuksen kriteereitä. Tämän lisäksi muokkaan kortteja nuorten näköisemmäksi. Tämän teen uudelleen järjestelemällä kortteja, laajentamalla ohjeistusta, suunnittelemalla korteille ulkoasun ja etsimällä painopaikan. YAD ry:n toiveena on, että kehitän korteille teemat ja lisään kortteihin nuorten keskustelua aktivoivia sanoja esimerkiksi päihteiden tavoitelluista vaikutuksista. Korttien tarkoituksena on herätellä ajatuksia päihteiden käytön syistä ja päihteisiin liittyvistä mielikuvista. Pelkät päihteiden käytön haittavaikutukset, esimerkiksi syöpä tai verisuonisairaudet, saattavat tuntua nuorille kaukaisilta ja omaan maailmaan kuulumattomilta, jolloin niiden herättämät erilaiset näkökulmat ja keskustelut voivat jäädä sisällöltään pintapuolisiksi.

Pilottikortit koostuvat yhdeksästä (9) isosta päihdekortista ja sadastakahdestakymmenestä (120) argumenttikortista sekä ohjeistuksesta. Jokaisessa päihdekortissa lukee yhden päihteen nimi. Näitä ovat alkoholi, tupakka/nuuska, kannabis, amfetamiini, lääkkeet päihdekäytössä/sekakäyttö, kokaiini, ekstaasi/MDMA, muuntohuumeet ja imppaaminen. Näiden lisäksi korteissa on kaksi tyhjää korttia. Tyhjiin kortteihin voi menetelmäkorttien käyttäjä kirjoittaa valitsemansa korteista puuttuvan päihteen. Argumenttikortit ovat erilaisia väitteitä tai sanoja päihteisiin liittyen esimerkiksi ”psykoosiriski”, ”toleranssi kasvaa nopeasti” ja ”biletyt”. Ohjeistuksen mukaan aluksi ohjaaja valitsee kolme päihdekorttia, jotka haluaa tuoda nuorten kanssa keskusteluaiheiksi. Tämän jälkeen nuoret saavat valita argumenttikorteista muutaman argumenttikortin, jotka liittyvät valittuihin päihdekortteihin. Nuoret käyvät argumentit lävitse pienryhmissä kertoen, mihin päihteeseen kortti liittyy, millä tavalla ja miksi valitsi kortin. Menetelmäkorttien ohjaajan on tarkoitus pysyä taustalla ja tarvittaessa ylläpitää ryhmien keskustelua kysymyksillä ja huomioiden esiin nostamisella tuomatta omia mielipiteitään keskusteluun. Lopuksi ohjaaja käy nuorten kanssa yhdessä läpi nousiko jokin päihde erityisesti esille tai jäikö jokin muiden varjoon,

ja mistä nuoret arvelevat tämän johtuvan. (Junikka 2014: 57.) Menetelmäkorttien ohjaajalta ei vaadita erityistä päihdetietämystä. Perustietämys ja halu ottaa asioista tarvittaessa selvää nuorten hyväksi riittää. Menetelmäkorttien ohjeistuksessa kerrotaan, miten kortteja tulisi käyttää ja mitä asioita tulisi ottaa huomioon hyvän päihdekasvatuksen kannalta. Ohjaajalla oletetaan olevan perusohjaustaidot ja tuntemus kohderyhmästään eli nuorista, joiden kanssa menetelmää käyttää.

Menetelmäkorttien tavoitteena on vaikuttaa nuorten asenteisiin ja tarjota oikeaa tietoa päihteistä vertaisvaikuttamisen kautta. Korttien avulla luodaan virikkeitä, haastetaan ajatuksia ja jaetaan vertaisten kokemuksia sekä tietoa. Menetelmässä korostetaan nuorten omaa ääntä ja ajatuksia päihteistä. Elämässään nuori tekee lopulta itse valintansa oman päihteiden käyttönsä suhteen. Menetelmäkorttien tarkoituksena on lisätä nuorten valmiutta kohdata maailma, jossa on myös päihteitä.

2.2 YAD Youth Againts Drugs ry

YAD Youth Againts Drugs ry on nuorten vapaaehtoistoimintaan perustuva ehkäisevää huumetyötä tekevä nuorisojärjestö, joka on perustettu vuonna 1988. Järjestön päätavoitteena on nuorten huumeiden käytön ehkäiseminen ja päihteettömän elämän tukeminen. Näitä asioita järjestö tekee tukemalla nuorten päihteettömiä elämäntapoja, tarjoamalla vaihtoehtoisia toimintamalleja ja uusia sosiaalisia kontakteja. Järjestön tarkoituksena on myös lisätä ihmisten päihdetietämystä tuottamalla ajankohtaista tietoa päihteistä sekä vaikuttamalla päätöksentekoon. Toiminnan pääpainoksi on muodostunut tuen, tiedon ja toiminnan tarjoaminen nuorilta nuorille -periaatteena. Toimintansa ja ehkäisevän päihdetyön kehittämiseksi järjestö tuottaa erilaisia kokeilu- ja kehittämishankkeita. (YAD n.d.)

Järjestö kannattaa sellaisia päihdekasvatuksen menetelmiä, joiden avulla mahdollistuu vuorovaikutus ja omakohtainen pohdinta. Lisäksi pyritään käsittelemään ajatuksia ja tunteita osaavien vertaisten ja aikuisten kanssa sekä tuottamaan monipuolista, ikäryhmille soveltuvaa tietoa. Toimiva valistus nähdään järjestössä päihteisiin liittyvän monipuolisen tiedon ja eri näkökulmien esiin tuomisena, jonka avulla päihdekysymyksiä voi tarkastella kriittisesti ja käytön valintoja pystyy tekemään tietoisesti. Vaikuttavan päihdevalistuksen piirteitä ovat vuorovaikutus, tasavertaisuus, kohderyhmän kunnioitus, kiihkottomuus, sanoman kohdentaminen ja pitkäkestoisuus. Tieto on yksi vaikuttava osatekijä päihdekasvatuksen kokonaisuudessa. YAD ry tiedostaa päihdetiedon rajalliset vaikutusmahdollisuudet yksilön päihdeasenteisiin ja käyttäytymiseen, mutta ihmisillä on kuitenkin oikeus

saada huumeisiin ja muihin päihteisiin liittyvää tietoa. Huumetietoa jaettaessa on perusteltua puhua eri aineista tai aineryhmistä toisistaan erillään, sillä yleistäminen ja huumeiden niputtaminen yhdeksi yhtenäiseksi päihdeeksi vie valitustyöltä uskottavuutta. Valistava taho ei voi päättää, miten yksilö käyttää saamaansa tietoa, vaan valinnat ovat lopulta ihmisellä itsellään. (Youth againts drugs ry 2014.)

YAD ry:llä on ennestään olemassa kahdet erilaiset päihdekasvatuskortit. ”Oma asia?” -kortit käsittelevät huumeiden vaikutuksia käyttäjän lähipiiriin ja yhteiskuntaan sekä globaalin huumetalouden seurauksia (Oma asia? -kortit n.d.). ”Väitteitä päihteistä” -kortit käsittelevät päihteisiin liittyviä mielipiteitä (Väitteitä päihteistä -kortit n.d.). Kortteja on saatavilla järjestön verkkokaupassa. Järjestö tarjoaa myös koulutusta olemassa olevien päihdekasvatuskorttien käyttöön. Opinnäytetyössäni muodostuvat kortit tulevat osaksi YAD ry:n tarjoamia menetelmäkortteja.

3 Teoreettiset lähtökohdat

Päihdetyö voi jakaa ehkäisevään ja korjaavaan työhön. Ehkäisevä päihdetyö on yleistä ehkäisyä, joka on suunnattu yleisesti laajemmalle kohderyhmälle. Korjaava työhön kuuluu päihdehoito. Ehkäisevää päihdetyötä ja korjaavaa päihdetyötä tehdään myös riskiehkäisyinä, jolloin rajapinta ehkäisevän ja korjaavan työn välillä on häilyvämpi. (Soikkeli – Warsell 2013: 18.) Ehkäisevää päihdetyötä voi kohdistaa kysynnän tai tarjonnan ehkäisyyn, päihteiden käytöstä johtuvien haittojen vähentämiseen tai useampaan näistä vaihtoehdoista.

Ehkäisevä päihdetyö on ennaltaehkäisevää päihteiden aiheuttamien haittojen ehkäisyä ja vähentämistä. Työn tavoitteena on edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta sekä vähentää päihdehaittoja, päihteiden kysyntää, tarjontaa ja saatavuutta. Ehkäisevä päihdetyö kohdistuu alkoholiin, huumeisiin, tupakkaan ja muihin päihtymiseen tarkoitettuihin aineisiin. Näiden lisäksi työtä suunnataan toiminnallisiin riippuvuuksiin kuten rahapelamiseen. Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan vaikuttamalla päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin sekä päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin ja riskitekijöihin. Näiden lisäksi pyritään vaikuttamaan päihteiden käyttötapoihin, saatavuuteen, tarjontaan ja haittoihin. (Ehkäisevä päihdetyö 2016.) Ehkäisevässä päihdetyössä keskitytään hyvinvoinnin tukemiseen ja terveiden elämäntapojen edistämiseen. Työn tarkoituksena on ylläpi-

tää kulttuuria, jossa hyvinvointi ja yhteisöllisyys voivat toteutua päihteettömästi. Ehkäisevää päihdetyötä tehdään esimerkiksi kertomalla päihteiden vaikutuksista, herättelemällä keskustelua päihteiden käytöstä ja tarjoamalla näkökulmia päihdekysymyksiin. Lisäksi tuetaan ihmisten hyviä ja terveellisiä elämänvalintoja ja tarjotaan vaihtoehtoja päihteiden käytölle sekä luodaan turvallista elinympäristöä. (Normann – Odell – Tapio – Vuohelainen 2015: 7.) Ehkäisevä päihdetyö on kokonaisuutena paljon enemmän kuin pelkistä päihteistä tai niitä koskevista kysymyksistä puhumista. Työtä voi olla myös hyvinvointia ja terveellistä kasvua tukeva toiminta, jossa ei välttämättä puhuta päihteistä.

Ehkäisevästä päihdetyöstä tuli voimaan laki joulukuussa 2015. Tämän lain mukaan julkinen valta huolehtii päihtymiseen käytettävien aineiden ja rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisystä yhdessä muiden yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan toimintaa, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja käytöstä johtuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Ehkäisevässä päihdetyössä tulisi huomioida myös muihin kuin päihteiden käyttäjiin kohdistuvia haittoja. Lain mukaan ehkäisevän päihdetyön tulee perustua päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan sekä hyviin käytäntöihin ja käytettävissä olevaan tieteelliseen näyttöön. (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015.)

3.1 Päihdekasvatus

Nuorten ehkäisevää päihdetyötä kutsutaan yleensä päihdekasvatukseksi, joka huomioi hyvinvoinnin kokonaisvaltaisesti sekä sosiaalisten yhteisöjen ja kasvuympäristön vaikutuksen nuoren maailmaan (Huoponen – Peltonen – Mustalampi – Koskinen-Ollonqvist 2002: 28). Nuoruuden katsotaan olevan ehkäisevän päihdetyön kannalta otollinen alue, sillä nuoret ovat uteliaita ja kiinnostuneita päihteistä ja vasta tekemässä elämänvalintojaan terveytensä sekä tulevaisuutensa suhteen. Tällöin päihdeasenteisiin on mahdollista vaikuttaa varhaisessa vaiheessa. Tärkeä päämäärä nuoriin kohdistuvassa päihdekasvatuksessa on myös myöhentää päihdekokeilujen ja säännöllisen päihteidenkäytön aloittamisen ikää, sillä teini-iässä aloitetun säännöllisen käytön seuraukset ovat haitallisempia kuin myöhemmässä iässä aloitetun käytön. Seuraamuksina voi olla normaalin biologisen, psykologisen ja sosiaalisen kasvun häiriintymistä, mistä voi seurata syrjäytymistä ja päihderiippuvuutta myöhemmin aikuisena. Tupakoinnin suhteen on myös havaittu, että kiinnostus polttamiseen vähenee vuosi vuodelta 14 ikävuoden jälkeen. Myöhentämällä jo parilla vuodella päihteiden käytön aloittamisen ikään on jo merkitystä. (Soikkeli 2011b: 38.)

Nuorten ehkäisevässä päihdetyössä kasvatuksellinen ote korostuu ja sosiaalisen vahvistamisen rooli on suuri. Lisäksi päihdekasvatuksessa huomioidaan se tosiasia, että lainsäädäntö rajoittaa alle 18-vuotiaiden päihteiden käyttöä. (Normann ym. 2015: 7.) Joissakin työtehtävissä ohjaaja voi olla velvollinen ilmoittamaan lastensuojeluun, mikäli hän saa tietoonsa, että alaikäinen käyttää päihteitä. Taustatahon merkitys tulee ottaa työssä huomioon.

Ehkäisevää päihdetyö suunnitellessa tulee valita vaikuttamistaso. Vaikuttamistasoja on kolme: (1) tiedot, asenteet ja oikeudet, (2) suojaavat tekijät ja riskitekijät ja (3) päihteiden käyttö ja käyttötavat. Lisäksi päihdetyölle on valittava toteutustaso. Toteutustasoja ovat yksilö, lähisuhteet, paikallisyhteisö ja yhteiskunta. (Normann ym. 2015: 10–11.) Päihdekasvatuksessa riskinä voi olla liiallinen huomion kiinnittäminen muuttuviin päihdeaineisiin ja päihteiden käyttötapojen kuvauksiin sekä käytön riskeihin. Tällöin unohdetaan muuttuvan ja erilaistuvan päihdekulttuurin taustalla olevan keskeisenä myös kysymys elämän merkityksellisyydestä, käsitykset erilaisista selviytymiskeinoista ja yksilön kokemus yhteisöjen jäsenenä olemisesta. Päihdekasvatuksessa tulee hyödyntää niin terveyttä ja hyvinvointia tukevia perusvalmiuksia kuin tilannekohtaista tietoa nuorten elämästä ja vallitsevasta kulttuurista. (Huoponen ym. 2002: 28.) Ehkäisevässä päihdetyössä ollaan kiinnostuneita nuorten tunteista, kokemuksista, mielipiteistä ja asenteista. Päihdekasvatuksen avulla kannustetaan esimerkiksi pohtimaan oman kehon itsemääräämisoikeutta, oikeata ja väärää, hyviä kaverisuhteita ja päihteiden erilaista merkitystä eri ihmisille. (Pylkänen, Vuohelainen 2012: 56.)

Nuorten ehkäisevää päihdetyötä voi tehdä kolmella eri toimintamuodolla. Näitä ovat sosiaalinen vahvistaminen, yleinen ehkäisy ja riskiehkäisy. Sosiaalinen vahvistaminen on ohjattua minä- ja kaveritaitojen harjoittelua, jota voidaan harjoittaa kaikkien nuorten arjessa. Yleinen ehkäisy on päihdetietouden jakamista ja asennekasvatusta, jota tarjotaan kaikille nuorille. Riskiehkäisy on rajatulle, erityistä tukea tarvitsevalle ryhmälle kohdennettua toimintaa, jossa pyritään nuoren päihteiden käytön ja siitä syntyvien riskien minimointiin. (Normann ym. 2015: 9.) Merkittävä osa nuorisotalon ehkäisevästä päihdetyöstä kohdistuu nuorten elämää suojaaviin tekijöihin ja riskitekijöiden vähentämiseen. Suojaavat tekijät tukevat nuoren terveyttä ja turvallista kehitystä, kun taas riskitekijät ovat uhka päihteiden ongelmakäytölle. Suojaavien ja riskitekijöiden määrän esiintyvyys ei ole suoraan yhteydessä nuoren päihteiden käyttöön, vaan päihdekokeilut saattavat olla vähäisiä tai liiallisia niistä huolimatta. Ne toimivat kuitenkin hyvänä ohjenuorena siitä, millaisiin

asioihin voidaan vaikuttaa. Suojaavia tekijöitä ovat yhteenkuuluvuuden, osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunteet, onnistumisen kokemukset, hyvä itsetunto, hyvät perhe- ja kaverisuhteet, koulussa viihtyminen ja hyvät sosiaaliset taidot. Lisäksi niihin kuuluu päihteiden vaikea saatavuus, lähipiirin kriittiset päihdeasenteet, vaikutusmahdollisuudet oman elämän kulkuun ja tiedot päihteiden käyttöön liittyvistä riskeistä. Riskitekijöitä ovat ulkopuolisuuden tunne ja epävarmuus, elämäntilanteet muutokset, päihdemyönteisyys, epäonnistumiset ja huono ilmapiiri koulussa ja vaikeudet työssä tai koulussa. Lisäksi niihin kuuluvat puutteet huolenpidossa ja kasvatuksessa, heikot sosiaaliset taidot ja tunnetaidot, päihteiden helppo saatavuus sekä päihde- ja mielenterveysongelmien esiintyvyys perheessä. (Normann ym. 2015: 13.)

Nuorille suunnatussa ehkäisevässä päihdetyössä kannattaa etsiä ja hyödyntää nuorten oman toimijuuden mahdollisuuksia. Osallistavassa ehkäisevässä päihdetyössä tarjotaan nuorille aktiivisen toimijan mahdollisuutta keskustelun ylläpitäjänä. Tällöin nuoret saavat mahdollisuuden kiinnittää huomiota heitä itseään kiinnostaviin asioihin ja ajankohtaisiin ilmiöihin päihteisiin liittyen. Tämän kautta nuoret saattavat innostua myös vaikuttamaan toistensa päihdeasenteisiin. Keskusteluun ja hyvään ilmapiiriin innostava ympäristö tukee nuoren oppimista. Tällöin luotetaan nuorten omaan ajattelukykyyn ja haluun oppia asioista enemmän. Päihdekasvatuksessa käytettävien menetelmien tulisi perustua nuorten arkeen, kokemusmaailmaan ja kehitysvaiheeseen, jotta se olisi nuorille helposti osallistuttavaa. Keskustelemalla on mahdollista herättää nuorten kriittistä ajattelua päihteitä kohtaan. Osallistavassa menetelmässä on tarkoitus tuoda kaikkien ääntä kuuluviin. (Normann ym. 2015: 18–19.) Päihdekasvatuksessa tulee löytää nuorille tapa tuoda äänensä ja ajatuksensa kuuluviin sekä keino ilmaista itseään. Nuoret kokevat päihdekasvatuksen osin turhaksi ja tylsäksi, jos siinä vain toistetaan samoja asioita ylhäältäpäin. Osallisuuden mahdollistaminen vaatii ohjaajalta rohkeutta antaa nuorten ajatuksille tilaa. Osallisuutta voi toteuttaa eriasteisesti joko ottamalla nuoret mukaan päihdekasvatuksen suunnitteluun alusta asti tai aikuisen kehittämisen idean viimeistelyyn ja toteuttamiseen. Keskeistä on nuoren roolin korostaminen kasvatustilanteen merkittävänä tekijänä. (Pylkänen, Vuohelainen 2012: 57.)

Pyrkiessä vaikuttamaan nuorten tietoihin ja asenteisiin tulee kiinnittää huomiota myös käsitykseen oppimisesta. Oppimistilanteessa tulisi korostaa oppilaan roolia aktiivisena toimijana, joka vaikuttaa omaan oppimistapahtumassaan ja järjestää tietorakennettaan. Oppimisessa vaikuttaa aiemmin opittu. Odotukset, käsitykset ja aiemmat kokemukset muovaavat sitä, mihin oppija kiinnittää asioissa huomiota ja miten hän niitä vastaanottaa.

Oppija kykenee asettamaan itselleen tietoisia tavoitteita olemalla itse vastuussa omasta oppimisestaan ja olemalla aktiivisesti vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Päihdeiden käyttö ja terveys liittyvät myös vahvasti toisiinsa ja vaikuttavat toisiinsa. Terveellisten elämäntapojen oppimisen lähtökohtana on näkemys siitä, että oppija kykenee käsittelemään terveyttä koskevia tietoja sekä asettamaan itselleen terveyden kannalta järkeviä tavoitteita. Lisäksi hänen tulisi osata ohjata toimintaansa näitä tavoitteita kohti. (Huoponen ym. 2002: 19.) Nuoret ovat oman oppimisympäristönsä voimavara. Omasta oppimisympäristöstä otetaan enemmän vastuuta, jos nuori kokee tulevansa kuulluksi. Oppijaa kannattaisikin rohkaista ilmaisemaan omia mielipiteitään, arvioimaan kriittisesti tietoa ja suvaitsemaan erilaisia tapoja ajatella. (Huoponen ym. 2002: 30.) Tällainen työskentely mahdollistaa omien tietojen kriittisen arvioinnin ja opettaa vastaanottamaan erilaisia näkökantoja. Vuorovaikutuksellisuus on tärkeä osa tukevaa oppimisympäristöä. Nykyisessä tietoyhteiskunnassa, jossa tietoa on runsaasti tarjolla, päihdekasvattajan on hyväksyttävä myös nuoren rooli tiedon aktiivisena tuottajana. 2000-luvun päihdekasvatus ei ole ottanut riittävästi huomioon viestinnän vuorovaikutuksellista luonnetta ja kohderyhmän osallisuutta. Nuori on nähty enemmänkin valistuksen kohteena kuin aktiivisena ja omaa ymmärrystään rakentava toimijana. Suunniteltaessa nuorten ehkäisevää päihdetyötä ei tulisi unohtaa vuorovaikutuksellisuutta, osallisuutta ja yhteisön vaikutusta. (Mitä on nuorisolan ehkäisevä päihdetyö? 2009: 21.)

Ehkäisevän päihdetyön lähtökohtana tulisi olla nuorten tämänhetkinen tieto. Samojen asioiden toistaminen ja uudelleen läpikäyminen voi kyllästyttää nuoria ja viedä päihdekasvatushetken kiinnostavuutta. (Herranen 2010: 33.) Nuoret odottavat päihdekasvatukselta avointa keskustelua sekä vertaisten kanssa työskentelyä ja pohtimista. Tämän lisäksi he halua tulla kuulluksi, pohtia erilaisia ratkaisuja ja toteuttaa toimintaa toisille nuorille sekä aikuisille. Nuoriin tulisi luottaa tarjoamalla heille aktiivisen toimijan roolia. Nuorten maailmassa heidän keskinäisellä vuorovaikutuksella ja omilla perusteluillaan on usein vahvempi sija kuin aikuisen yksipuolisella valistuksella. (Herranen 2010: 35–36.) Tarjoamalla nuorille aktiivisen toimijan ja keskustelujen sisällön tuottajan roolia voidaan vastata siihen, että aiheen käsittely lähtee nuorten omista lähtökohdista ja tietopohjasta.

Huumeiden käytön ehkäisyn toimintatapoja voidaan luokitella vaikuttavuudeltaan kuuteen luokkaan. Näitä ovat riskitekijöitä korostava lähestymistapa, perheen vuorovaikutuksen dynamiikkaa huomioiva kehittävä lähestymistapa, sosiaalisen vaikuttamisen lähestymistapa, yhteisökeskeinen lähestymistapa, kouluihin suunnatut hankkeet ja julkiuuskampanjat. Sosiaalisen vaikuttamisen lähestymistavassa teoreettisena taustana on

sosiaalinen oppiminen. Tämä muodostuu päihteiden vaikutuksia koskevan tiedon jakamisesta, väärin käsitysten oikaisemisesta, sosiaalista vaikuttamista koskevan tiedon jakamisesta sekä opastamisesta ja kannustamisesta sosiaalisen paineen vastustamiseen. (Ehkäisevän päihdetyön käsikirja 1999: 82–83.)

Päihdekasvatuksessa vaikuttavimman menetelmät ovat vuorovaikutuksellisia. Päihdetyön menetelmän valinnassa menetelmän tietoperustalla on merkitystä. Pätevät menetelmät pohjautuvat aina tietoon, jossa on perusteltu esimerkiksi pedagogisia lähtökohtia. Mikään menetelmä ei automaattisesti tuota haluttuja tuloksia. (Pylkänen – Viitanen – Vuohelainen 2009: 19.) Vuorovaikutuksellisissa menetelmissä on tärkeää, että nuoret haastetaan vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa ja olemaan itse vastuussa omasta oppimisestaan ja toiminnastaan.

Myönteisiä vaikuttavuusarvioita saaneet päihdekasvatusmenetelmät ovat vuorovaikutuksellisuuden lisäksi sosiaalisia, riittävän pitkiä sekä intensiivisiä ja kohderyhmän huomioon ottavia. Hyvät menetelmät antavat nuorille tilaa keskustella avoimesti aiheesta kertomalla mielipiteitään ja esittelemällä myös kritiikkiä. Samoihin aiheisiin uudelleen palaaminen ja kohderyhmän osallistaminen sekä kasvatuksen hetken suunnitteluun että toteutukseen lisäävät viestinnän vaikuttavuutta ja merkityksellisyyttä. Vaikuttavissa päihdeohjelmissä viestitään monenlaiselle yleisölle monenlaisin tavoin eikä ajatella nuorten olevan vain ”kulttuurisesti yhtenäinen” nuoriso, jolla olisi samanlaiset tarpeet ja näkökulmat. Lisäksi on hyvä puhua laajasti niin laillisista kuin laittomista päihteistä lisäten näin viestinnän ymmärrettävyyttä ja vaikuttavuutta. (Soikkeli 2011: 38–39.) Päihteiden käytöstä aiheutuvat haitat ja päihderiippuvuuden syntymekanismit eivät noudata hallinnollisia ja oikeudellisia jaotteluita. Päihdeilmiöiden ymmärtäminen edellyttää eri päihteiden yhtäläisyyksien ja erojen käsittelyä. Lisäksi valistuksen eettisyys edellyttää, että eri ilmiöitä käsitellään yhtäläisin kriteerein. (Soikkeli – Warsell 2013: 38.)

3.2 Virittävä valistus

Virittävä valistus on teoria, jonka mukaan jonkun ilmiön muuttuminen vaatii kulttuurisen muutoksen. Mikäli esimerkiksi vallitsevassa ympäristössä päihdeettömyys ei ole arvostettu vaihtoehto, on tällöin yksilön vaikea valita sitä itselleen. Yksilön on helpompi muuttaa käyttäytymistään vasta sen jälkeen, kun yleinen mielipideilmasto ja sosiaaliset normit ovat muuttuneet. Valistus voi edistää vähittäistä kulttuurista muutosta, mutta ei muutta nopeasti yksilön käyttäytymistä. (Soikkeli 2011a: 46.)

Virittävässä valistuksessa yksilön sijaan vaikuttamisen kohteeksi asetetaan kulttuurinen taso ja yleinen mielipideilmasto. Tätä tasoa kuvaavat kulttuurille yleiset tavat ymmärtää päihteiden käyttö, päihteiden käytöstä käytävät keskustelut ja toiminnot. Kulttuurista muutosta edistetään tarjoamalla yleiseen keskusteluun uusia aineksia ja aloitteita puheenaiheiksi. Tätä työtä tehdään jatkuvasti. Yksittäiset valistuskampanjat eivät itsessään saa aikaan näkyviä muutoksia, mutta erilaisia valistuskeinoja ja kampanjoita yhdistelemällä saadaan laajemmalla aikavälillä muutosta aikaan. (Soikkeli 2002: 35.) Valistus on keino edistää ehkäisevän päihdetyön tavoitteita pitkällä aikavälillä (Soikkeli 2011a: 41). Valistuksella on mahdollista synnyttää julkista keskustelua halutusta aiheesta (Salasuo 2011: 18).

Virittävässä valistuksessa valistaja ei yritä tarjota valmiita vastauksia tai hallita valistujien mielipiteiden asettelua, vaan valistaja herättelee keskustelua tarjoamalla erilaisia aineksia ajatusten virittämiseksi (Soikkeli 2002: 36). Valistuksella voidaan kannustaa pohtimaan esimerkiksi sitä, miten päihteiden vaikutus elämässä ymmärretään, millaisia tavoitteita niiden suhteen elämässä asetetaan ja millaista päihdepolitiikkaa kannatetaan (Soikkeli 2011b: 41). Julkisen keskustelun kautta aiheet palaavat yksilölle ja laittavat miettimään päihteiden paikkaa omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Valistus tuottaa onnistuessaan kulttuurista ja sosiaalista painetta muuttaa asenteita ja käyttäytymistä. (Salasuo 2011: 18.)

3.3 Nuoret päihteiden käyttäjinä

Nuoret juovat, koska humalassa on hauskaa tai ainakin toivotaan olevan. Juomisen hauskuus on sosiaalinen tunne, jossa koetaan eloisaa yhteenkuuluvuutta. Tärkeintä on hyvä yhteinen tunnelma eikä alkoholi, vaikka se usein kuuluukin asiaan. Nuorille on tärkeää lujittaa kavereiden yhteenkuuluvuutta ja tutustua uusiin ihmisiin. Hyvä juomisen kokemus on intensiivinen ja palkitseva yhdessäolo. Juomisen hauskanpitoon pyritään yleensä omasta halusta. Negatiivista sosiaalista painetta koetaan harvemmin. (Maunu 2012: 147–148.) Nuoret tuntevat hyvin päihteiden käytön riskit, mutta ne eivät voita sen houkuttelevuutta.

Nuorten alkoholin käytössä on kyse sosiaalisuudesta. Nuorilla on erilaisia tapoja juoda. Simonen (2007: 35–48) luokittelee nuorten juomistavat pidäkkeettömäksi sosiaalisuu-

deksi, tahdikkaaksi sosiaalisuudeksi ja yksilökeskeiseksi sosiaalisuudeksi. Juomistapojen ja humalan kokemusten katsotaan tässä liittyvän oleellisesti sosiaalisuuteen sekä yksilön, ryhmän ja yhteisön suhteisiin (Lappalainen-Lehto, Romu, Taskinen 2008: 43). Yksilökeskeisessä sosiaalisuudessa painopiste on yksilön nautinnollisen kokemuksen tavoittelussa itselleen, kun taas vastakkaisessa pidäkkeettömässä sosiaalisuudessa ryhmän merkitys on suuri ja yksilö ikään kuin sulautuu tiiviiksi osaksi ryhmää ja sen yhteistä kokemusta. Pidäkkeettömässä sosiaalisuudessa saatetaan rikkoa arjen käyttäytymissääntöjä ja kontrollia yhteisön yhteisen kokemuksen vuoksi. Tahdikkaassa sosiaalisuudessa taas toimintakyvyn säilyttäminen ja tämän kautta totuttujen käyttäytymissääntöjen mukaan toimiminen muodostuvat sosiaalisuuden ylläpitämisen edellytyksiksi. (Simonen 2007: 56.) Nuorten huonoissa juomiskokemuksissa ryhmät hajoavat, syntyy riitaa ja kaaosta. Nuoret eivät koe juomisen riskejä terveydellisinä haittoina vaan joutumisena vaarallisiin sosiaalisiin tilanteisiin tai suhteisiin, joiden seurauksena saatetaan esimerkiksi pettää kavereiden tai vanhempien luottamus. Juomisen ei ole tarkoitus uhmata tai vastustaa arjen järjestystä, vaan arkeen vaikuttava juominen koetaan riskinä. Juominen tapahtuu yleensä arjen ulkopuolella erityisissä tilanteissa. Toimiva itsekontrolli on hauskan juomisen ehto. Juominen on nuorille omaehtoinen tapa luoda sosiaalista yhteenkuuluvuutta. (Maunu 2012: 148–149.)

4 Kuvaus työn toteutumisesta

Kehittämistyön toteutin YAD Youth Against Drugs ry:llä opintoihini kuuluvan viimeisen harjoittelun aikana keväällä 2016. Ennen harjoitteluani olin käynyt järjestön Kättä pidempää –koulutuksen, jossa tutustuttiin erilaisiin toiminnallisiin päihdekasvatusmenetelmiin. Tätä ennen järjestö oli minulle lähinnä nimellistasolla tuttu. Kehittämistehtäväni toteuttamista ohjasi YAD ry:n toiminnanjohtaja ja työharjoitteluani ohjasi järjestön ehkäisevän huumetyön suunnittelija. Harjoittelujakso loi aikataulullisesti kehittämiselle raamit.

Kehittämistyön lähestymismalliksi valitsin konstruktivisen tutkimuksen. Konstruktivinen tutkimus sopii lähestymismalliksi kehittämistehtävään, jossa luodaan jokin konkreettinen tuotos (Ojasalo – Moilanen – Ritalahti 2014: 65–66). Tutkimuksen tavoitteena on teoreettisesti perusteltu uudenlainen ratkaisu, joka tuo organisaatiolle ja toimialalle uutta tietoa. Tutkimus suunnitellaan ja mallinnetaan käsitteellisesti. Tämän jälkeen mallit toteutetaan ja testataan. Tuotokseksi saadaan uusi merkityksellinen ja käytännössä hyö-

dynnettävä rakenne. (Ojasalo – Moilanen – Ritalahti 2014: 65–66.) Kehittämismenetelmänä käytin aivoriisiä. Testasin kortteja kahdella testiryhmällä, joissa tiedonkeruun menetelminä hyödynsin havainnointia ja kyselylomakkeita.

Havainnointi sopii kehittämistehtäviin, jossa kohteena on yksilön toiminta ja vuorovaikutus toisten kanssa. Havainnoinnin avulla on mahdollista saada tietoa ihmisten käyttäytymisestä luonnollisessa ympäristössä. (Vilka 2006: 114.) Havainnointitilanteen luonnollisuuden riskinä on se, että ulkopuolinen havainnoitsija vaikuttaa testitilanteessa olevien henkilöiden käyttäytymiseen muuttaen sitä merkitsevästi epätyypilliseksi. Havainnoinnissa haasteena on myös pysyminen tarpeeksi objektiivisena testitilanteessa, ettei havainnoitsijan taustatieto tilanteesta heikennä tutkimuksen luotettavuutta. (Havainnointi n.d.) Tarkkaileva havainnointi on tilanteen ulkopuolista havainnointia, jossa tutkija ei osallistu toimintaan vaan asettuu ulkopuoliseksi tarkkailijaksi. Tarkoituksena on havainnoida, miten ihmiset käyttäytyvät, suhtautuvat ympäröivään tilaansa ja hallitsevat sitä. Samoin havainnoidaan ihmisten suhtautumista toisiinsa ja ympärillä olevaan esineistöön. (Vilka 2006: 43.)

Sain menetelmän pilottikortit tarkasteltavaksi ensimmäistä kertaa harjoitteluni alkaessa. Tätä ennen olin nähnyt ne vain lyhyeltä vilkaisulta aikaisemmin. Kortit olivat pieniä mustavalkotulostettuja ja laminoituja kortteja, jotka oli tehty testikäyttöä varten. Kortit oli jaoteltuna 7 eri pinon teemoilla: Toivotut vaikutukset, Pidempiaikaiset riskit, Välittömät haitat, Saatavuus, Käyttö, Rikollisuus ja Muut. Kortteihin tutustumisen jälkeen kokoonnuin YAD ry:n työryhmän kanssa pitämään aivoriisiä kortteista. Aivoriihen tuloksena päädyttiin säilyttämään kuusi alkuperäistä korttien teemaa, lisäämään Mistä apua -teeman ja poistamaan Muut-korttipino. Teemojen esiin tuomiseksi ideoitin, että jokaisen teeman kortit olisivat pohjaväritään erivärisiä. Osa korteista sijoittui kahden eri teeman alle, jolloin näissä korteissa tulisi olemaan molempien teemojen väriä. Aivoriihessä myös järjesteltiin kortteja uudelleen, poistettiin joitakin kokonaisuuteen sopimattomia kortteja ja lisättiin uusia kortteja. Lisäksi ideoitin korttien käyttämiselle muutamia variaatioita, joita voisi laittaa menetelmän käyttöohjeisiin. Aivoriihen jälkeen tarkistin ideoinnin tuotokset ja tarkensin teemojen otsikkoja kortteihin sopiviksi. Ideoin myös muutaman lisäkortin menetelmään käymällä läpi internetistä löytyviä päihdekeskusteluja ja päihteiden vaikutuksista kertovia tietosivuja sekä esittelemällä kortteja YAD ry:n vapaaehtoisille. Ennen uusien korttien lisäämistä kysyin niistä mielipiteitä työryhmältä, minkä jälkeen lisäsin kannatusta saaneet kortit menetelmään. Tavoitteena oli saada menetelmän teemojen sisällöistä kattavia ja monipuolisia pitämällä kuitenkin korttimäärät rajallisena.

Muutosten jälkeen tein uudet testikortit. Tämän jälkeen sovin testiryhmät työharjoitteluni ohjaajan kanssa. Ensimmäiseksi testiryhmäksi valittiin järjestön vapaaehtoiset, sillä heillä oli kokemusta päihteistä puhumisesta nuorten kanssa, ja koska oli turvallisempaa testata kortteja ensimmäistä kertaa vapaaehtoisilla kuin varsinaisella kohderyhmällä. Ehkäisevän päihdetyön etiikkaan kuuluu vahingoittamattomuuden periaate, jonka mukaan työstä ei saa koitua kohdehenkilöille haittaa tai vahinkoa (Soikkeli – Warsell 2013: 19). Keskenäisen päihdemenetelmän testaamisessa nuorten ryhmällä voisi olla myös negatiivinen vaikutus esimerkiksi päihdekasvatuksen uskottavuuteen.

Lähetin kutsun (Liite 1) ensimmäiseen testitilanteeseen myös ryhmälle päihteiden käyttöä lopettaneita, jotka olivat olleet mukana ideoimassa järjestön toista hanketta. Entisiltä käyttäjiltä olisi voinut saada kokemuksellista näkökulmaa korttien sisältöihin ja kehittämiseen. Heistä ketään ei saapunut paikalle.

Toiseksi testiryhmäksi kysyttiin peruskoulun joustavan opetuksen ryhmää. Joustavan perusopetuksen ryhmän tavoitteena on tukea oppilaita, jotka ovat vaarassa jäädä ilman perusopetuksen päättötodistusta (Koulupudokkaiden aktivointi n.d.). Opetuksessa korostuvat toiminnallisuus, erilaisten oppimisympäristöjen käyttö ja työssäoppiminen. Ryhmään kuuluu yleensä noin 10 oppilasta. Kouluissa toiminnasta vastaa opettaja ja hänen lisäksi nuorisotyöntekijä tai jokin vastaava. (Koulupudokkaiden aktivointi n.d.)

Korttien testaamiseen kysytty ryhmä oli käynyt aiemmin vuoden aikana tutustumassa järjestöön, joten päihdekasvatuskorttien käyttäminen ryhmän kanssa tuntui luonnolliselta jatkumolta tutustumiseen. Työpaikkaohjaajallani oli vierailun seurauksena valmiit suhteet opettajiin, joten hän sopi testitilanteesta heidän kanssaan. Opettajat tulivat mielellään mukaan testaamaan korttien käyttämistä. Joustavan opetuksen ryhmän tiesin ennalta olevan haastava, mutta testitilanne tarjosi mahdollisuuden saada näkökulmaa ottaa huomioon monipuolisesti korttien kehittämistarpeita myös haasteellisempien nuorten kautta.

Ensimmäinen testiryhmä kokoontui YAD ry:n paikallisosaston illassa. Testitilanteesta tiedotettiin paikallisosaston sosiaalisen median ryhmien kautta ja etukäteen edellisessä paikallisosaston illassa. Kutsun saivat järjestön vapaaehtoiset. Paikalle tullut ryhmä koostui neljästä järjestön vapaaehtoistoimijasta, joista yhdellä oli entistä käyttötaustaa. Iältään osallistujat olivat 21–27-vuotiaita. Heistä kaksi olivat tyttöjä ja kaksi poikia. Testiryhmäläiset olivat vanhempia kuin menetelmän varsinaisen kohderyhmä. Testitilanteella

oli tarkoitus saada ensituntuma menetelmän käyttämiseen ja ohjeistuksen toimivuuteen. Tilanteessa oli mukana myös opinnäytetyöni työelämänohjaaja.

Ensimmäisen testiryhmän tavoitteena oli saada ensikokemus tämän hetken ohjeistuksen toimivuudesta. Testiryhmän kanssa menetelmää testattiin kahdella eri versiolla ohjeistuksesta. Ohjasin ensimmäisen tilanteen ensimmäisellä versiolla ja järjestön toiminnanjohtaja ohjasi toisen ohjeistuksen. Valitsin itseni ensimmäisen hetken ohjaajaksi, jotta saisin omakohtaisen kokemuksen menetelmän ohjaamisesta ja ohjeistuksen käyttämisestä. Toisen ohjeistuksen kokeilussa havainnoin ulkopuolisena. Molempien ohjaustilanteiden aikana huomattiin kysymyksiä, jotka veivät liikaa aikaa vastata eivätkä tuntuneet kokonaisuuden kannalta oleellisilta. Kysymykset veivät huomiota muualle. Testiryhmän päätteeksi kortteja katsottiin myös yleisesti vapaaehtoisten kanssa ja heillä oli mahdollisuus kommentoida niiden sisältöjä.

Testilanteessa harjoituksen päihdeaineiksi valittiin kannabis, amfetamiini, tupakka ja kahvi. Menetelmän kokeileminen vapaaehtoisilla mahdollisti asioiden vapaamman testaamisen. Kahvia ei alun perin ajateltu mahdolliseksi päihdeaineissa, mutta se toi testitilanteessa yllättävän hyvää vertailtavuutta ja toimi. Ohjeistin osallistujia ottamaan 7 korttia vapaavalintaisesti liittyen käsiteltäviin aiheisiin. Tämän jälkeen pyysin osallistujia näyttämään vuorotellen yhden kortin, kertomaan mihin aineeseen se liittyy ja minkä vuoksi valitsi kortin. Kysymys ”Minkä vuoksi?” osoittautui haastavaksi ja eikä sen tarkoitusta ymmärretty, joten se päätettiin jättää ohjeistuksesta pois. Osallistujat istuivat pöydän ympärillä ja kävivät vuorotellen läpi valitsemiaan kortteja. Välillä joku saattoi kommentoida, jos kortti hänen mielestään olisi sopinut myös toiseen aineeseen. Osallistujat laittoivat kekseliäästi kortteja myös keskelle pöytää, mikäli se heistä edusti jokaista päihdeainetta tai vaihtoehtoisesti kahden päihdeainelapun väliin, mikäli se kosketti vain paria ainetta. Keskustelussa tuli esiin monenlaisia näkökulmia ja laajaa tietämystä päihdeistä sekä vertailtavuutta myös kahvin riippuvuutta aiheuttavista piirteistä. Amfetamiini jäi keskustelussa vähimmälle huomiolle. Tämän osallistujat perustelivat sillä, että se oli heille vähiten tuttu. Harjoitteessa pöytään tuli 28 korttia. Kortteja oli vaihtelevasti eri teemoista. Mistä apua –teemasta ei tullut ainuttakaan korttia. Korttien vähyyden vuoksi teemat eivät tulleet pöydällä olevista korteista erityisesti esille, jotta niiden kautta päihdeitä olis voinut erityisesti vertailla keskenään. 7 korttia osallistujaa kohti osoittautui liian aikaa vieväksi määräksi.

Toisessa ohjeistuksessa osallistujia pyydettiin lajittelemaan kaikki 130 korttia valittujen päihteiden kohdalle haluamallaan tavalla. Nurinpäin sai kääntää ne, jotka eivät osallistujien mielestä sopineet mihinkään. Osallistujat jakoivat kortit keskenään ja alkoivat laittamaan niitä itsenäisesti mielestään sopiviin paikkoihin. Viimeiseksi jäi pino kortteja, joiden asettelemisesta yksittäiset osallistujat olivat epävarmoja. Nämä kortit osallistujat laitoivat yhteistyössä aluksi yhdessä pohtien. Korttien laittamisen aikana keskustelua ei käyty kovinkaan paljoa, mikä saattoi johtua korttien suuresta määrästä ja osallistujien pienestä väsymyksestä ensimmäisen korttien testaamisen vuoksi. Korttien sijoittelun jälkeen ohjaaja pyysi osallistujia keksimään erivärisille korteille teemanimet ja kirjoittamaan ne paperille. Tässä meni yllättävän paljon aikaa. Lopulta ohjaaja totesi, ettei nimien tarvitse olla tarkalleen oikein ja kertoi mitä teemat olivat. Osallistujat luokittelivat teemat seuraaviksi: avun saanti, rikollisuus, saatavuus, käytösytyt, ongelmakäyttö, käytön seuraukset ja käyttötapa. Vastaukset olivat lähellä suunniteltuja teemojen nimiä. Testauksen päätteeksi jäätin kuitenkin pohtimaan, tuoko teemojen keksiminen oleellisia asioita keskusteluun päihdekasvatuksellisen sisällön kannalta. Asia jäi pohdintaan, joten kysymys jätettiin vielä ohjeistukseen. Toinen versio korttien käytöstä korosti yhteistyön ja yhdessä pohtimisen mahdollisuutta siinä, millaisena päihteet ryhmässä nähdään ja millaisia asioita mihinkin päihteeseen liittyy. Kaikkien korttien laittaminen pöydälle mahdollisti myös aineiden vertailtavuuden teemojen näkyessä. Esimerkiksi kahville ei tullut ainuttakaan rikollisuuteen liittyvää korttia. Testauksien lopussa vapaaehtoiset ideoivat viisi sanaa lisää käytettäväksi kortteihin, joilla tuotiin esille muun muassa päihteiden vaikutuksia myös työntekoon tai koulussa käymiseen. Koko iltaan meni aikaa noin 2,5 tuntia.

Testitilanteen lopuksi kysyin vapaaehtoisilta palautetta kyselylomakkeella (Liite 2). Ennen kyselylomakkeiden täyttämistä pyysin osallistujia kertomaan ikänsä, jotta voisin saada heidän ikähaarukkinsa opinnäytetyötä varten. Jätin ikä kysymyksen pois kyselylomakkeesta, jotta en voisi sen perusteella päätellä kenen palautelomake olisi kyseessä. Kyselylomakkeen avulla pystyin paremmin arvioimaan jäikö osallistujille samanlainen kuva korttien testaamisesta kuin itselleni havainnoijana. Lisäksi palautelomakkeen tarkoituksena oli testata lomakkeessa olevien määrällisten kysymysten soveltuvuutta lomakkeeseen ennen seuraavaa testiryhmää. Vapaaehtoisille suunnatussa kyselylomakkeessa oli määrällisiä kysymyksiä ja laadullisia kysymyksiä. Laadullisten kysymysten tarkoitus oli antaa osallistujille mahdollisuus vapaampaan sanaan testilanteesta ja korttien toimivuudesta. Osallistujat toimivat järjestön vapaaehtoisina, joten heillä oli paljon kokemusta päihteisiin liittyvien asioiden keskustelemisesta nuorten kanssa. Tämän vuoksi

luottamukseni heidän haluihinsa ja taitoihinsa vastata laadullisiin kysymyksiin oli korkealla. Kyselylomakkeiden vastauksissa osallistujista puolet pitivät korttien ohjeistusta selkeänä ja puolet eivät. Vastaajat uskoivat kuitenkin ohjeistuksen selkenevän kehittämisen edistyessä. Kaikki osallistajat kokivat, että korttien avulla oli helppoa keskustella päih-teistä. Vapaaehtoiset uskoivat, että yhdeksänluokkalaiset pystyisivät myös keskustelemaan korttien avulla päih-teistä pienryhmissä paremmin kuin ilman kortteja. Kaikkien mielestä testitilanteessa esiintyi erilaisia näkökulmia tai näkökantoja päih-teisiin liittyen. Yksi vapaaehtoisista vastasi, että korttien hyvänä puolena on se, että se laittaa nuoren ajattelemaan itse. 3/4 osallistujista koki oppineensa hetken aikana jotain uutta ja samalla määrä vastasi myös hetkestä jääneen hyvä fiilis. Perusteluina hyvälle fiiliksellä oli muun muassa hyvä porukka ja keskustelun syntyminen sekä ryhmän haastaminen ajattelemaan. Yksi ryhmäläisistä vastasi fiilis kysymykseen vastauksen ”siltä väliltä” ja perusteli tätä omalla huonolla keskittymistaidollaan. Kehittämiseksi ryhmäläiset vastasivat ohjeistuksen selkeennyttämisen ja joidenkin korttien määrällisen lisäämisen. Havainnoijana koin ryhmän vastaukset vastaavan tekemiäni havainnoja. Ainoastaan huonosti keskittymään vastannutta en huomannut havainnoinnissani. Tämä saattaa johtua siitä, että keskityin enemmän kokonaiskuvaan ryhmän keskustelusta ja ohjeistuksen toimivuudesta kuin yksilöiden käyttäytymiseen.

Ensimmäisen testiryhmän jälkeen kirjoitin korttien käyttöohjeet puhtaaksi. Testiryhmissä kokeiltiin kahta eri versiota ohjeistuksesta. Molemmat testiryhmässä käytetyistä ohjeista osoittautuivat toimiviksi, joten sisällytin käyttöohjeeseen kaksi vaihtoehtoista versiota. Toisen ohjeistusversion heikkoutena oli testitilanteessa keskustelun vähäisyys. 4 hengen ryhmällä siinä oli 130 korttia lajiteltavana oikeisiin paikkoihin. Menetelmäkortteja käytetään todennäköisesti isompien ryhmien kanssa, jolloin 130 korttia jaetaan kaikkien osallistujien kesken ja jokaiselle tulee vähemmän kortteja laitettavakseen. Lisäksi opettaja voi halutessaan vähentää annettavien korttien määrää. Korttien vähentämisen uskottiin antavan keskustelulle enemmän tilaa. Menetelmässä oli jokaista korttia vain yksi enkä päätenyt lisäämään niiden määriä palautteesta huolimatta. Korteissa oli myös monia melko samankaltaisia sanoja pienillä vivahde eroilla kuten ”Hauskanpito” ja ”Juhlminen”. Pitämällä jokaista korttia menetelmässä vain yhden halusin varmistaa, että keskusteluissa tulisi esiin enemmän erilaisia tietoja ja näkökantoja. Näin saman ryhmän sisällä ei tulisi samanlaista korttia ja argumenttia kahta kertaa.

Ohjeistusta suunniteltaessa haluttiin mahdollistaa korttien käyttäminen myös peruskoulun oppitunneilla, joten menetelmä piti pystyä ohjaamaan loppupurkuineen neljäänkymmeneenviiteen (45) minuuttiin. Menetelmäkorttien oli tarkoitus olla sellaiset, että kuka tahansa nuorten parissa toimiva työntekijä voisi menetelmän avulla ohjata laadukkaasti päihdekasvatustilanteen. YAD ry:n toiminnanjohtajan ja ehkäisevän huumetyön suunnittelijan kanssa päädyttiin lisäämään menetelmäkorttien käyttöohjeiden yhteyteen myös muuta päihdekasvatuksen tietoutta. Kokosin järjestön päihdekasvatusmateriaalien pohjalta vihkon, joka sisälsi käyttöohjeiden lisäksi tietoja hyvästä päihdekasvatuksesta, vinkkejä hetkien ohjaajille ja lisäharjoituksia nuorten päihdekasvatushetkien pitämiseen. Ohjevihkon avulla korttien käyttäjä tietäisi, miten laadukas päihdekasvatus rakennetaan konkreettisesti ja millaisia asioita siinä tulee ottaa huomioon sekä kuinka ohjaajan tulisi valmistautua etukäteen. Lisäharjoituksilla mahdollistettiin se, että ohjaaja pystyy palaamaan päihdekysymyksiin saman ryhmän kanssa uudelleen, mikä on merkittävä osa päihdekasvatuksen vaikuttavuutta.

Ohjeistuksessa rohkaistaan ohjaajia toteuttamaan päihdekasvatusta ja valmistautumaan kasvatushetkeen ennalta muun muassa miettimällä omia päihdeasenteitaan esimerkki kysymysten avulla. Ammattilaisen on tärkeää oppia tunnistamaan omat ennakkoluulonsa ja stereotypiansa, jotta hän tiedostaa oman toimintansa päihdetilanteissa (Pylkänen – Vuohelainen 2012: 59). Tätä kautta ohjaaja osaa kohdata nuoret paremmin ja tehdä vaikuttavaa päihdekasvatusta. Kasvattajan ei tarvitse piilottaa persoonaansa tai arvomaailmaansa kasvatustilanteessa, mutta hänen tulee osata tiedostaa nämä seikat huomataksensa niiden vaikutuksen nuorten kannalta. (Pylkänen – Vuohelainen 2012: 59.)

Ohjevihkon lähetin viikko etukäteen toisen testiryhmän opettajille, jotta he voisivat valmistautua tilanteeseen rauhassa ja kertoa tämän jälkeen mielipiteensä kokonaisuudesta. Vihkon lisäksi lähetin kuvan korteista, jotta opettajat tietäisivät, miltä ne näyttävät. Opettajat saivat pilottikortit käteensä vasta tunnin alussa, koska en pystynyt toimittamaan niitä etukäteen.

Toisena testiryhmänä oli joustavan perusopetuksen luokka, joka koostui kahdeksasta 8.–9.-luokkalaisesta pojasta. Tilanteessa oli paikalla myös ryhmän opettaja ja ohjaaja sekä opettajaharjoittelija. Tältä testiryhmältä keräsin palautetta kyselylomakkeella (Liite 3), joka sisälsi määrällisiä kysymyksiä ja yhden avoimen kysymyksen. Lomakkeen suunnittelussa käytin mallina Junikan (2014: 59) käyttämää kyselylomaketta säilyttääkseni

tulosten vertailtavuuden. Opettajia varten tein oman palautekyselyn (Liite 4), joka sisälsi laadullisia kysymyksiä. Opettajista ainoastaan yhdeltä sain vastauksen palautekyselyyn.

Kyselylomakkeilla pyrin saamaan tietoa nuorten ja opettajien omista kokemuksista korttien käyttämisestä voidakseni verrata niitä keskenään sekä peilata niitä havaintoihini. Kyselylomakkeita suunnitellessani kiinnitin huomiota niiden ulkoasuun ja selkeyteen. Kyselyt mahtuivat yhdelle sivulle vastauksineen, ja nuorten kyselylomakkeessa pyrin helpottamaan vastaamista käyttämällä vastausvaihtoehtoina hymynaamoja. Hymynaamoilla mahdollistin myös sen, että kyselyyn voi vastata nopeasti, mikäli sen täyttämiseen ei jää paljoa aikaa. Anonymiteetin säilymiseksi en laittanut lomakkeeseen kysymyksiä vastaajasta, kuten ikää, vaan ainoastaan vastaajan kokemuksia tilanteesta.

Toisen testiryhmän harjoituksen ohjasivat ryhmän kaksi opettajaa. Opettajat valitsivat käyttöohjeista ensimmäisen version. Ennen oppilaiden luokkaan tuloa opettajat kysyivät, onko menetelmää ennen tarkoitus kertoa keskusteluun valituista päihdeaineista jotakin oppilaille. Vastasin, että oppilaiden on itse tarkoitus jakaa oma tietämyksensä aiheesta toisilleen ja ihmetellä epävarmaksi jääviä asioita yhdessä. Kalvosulkeisia ei siis pidetty menetelmän alussa. Tämä opettajien kysymys osoitti mielestäni sen, että ohjeistuksessa tulee huomioida kuinka erilaisella pohja-ajatuksella esimerkiksi koulumaailman edustaja voi lukea ohjeistusta kuin vaikka nuortenleirin vetäjä.

Testitilanteen alussa esittelin itseni lyhyesti ryhmälle ja roolini paikan päällä. Opettajat jakoivat ryhmän kahteen neljän hengen ryhmään menetelmää käyttäessä. Ryhmäläiset istuivat omissa piireissään tuoleilla. Toisen ryhmän keskustelussa toimi apuna opettaja-harjoittelija. Keskustelun aiheiksi opettajat valitsivat kannabiksen, amfetamiinin ja alkoholin. Aikaa harjoitukselle oli yhden oppitunnin verran, eli 45 minuuttia. Testitilanne toteutettiin ryhmän normaalina koulupäivänä. Harjoituksen alkuosaan meni noin 25 minuuttia aikaa tunnin alkuesittelyineen ja siirtymisineen. Tämän jälkeen keskustelu viipyi 10 minuuttia toisen opettajan yrittäessä saada nuoret arvaamaan, mitä teemoja eri kortit edustivat. Muita loppukoonnin kysymyksiä opettajat kysyi vähän ajan lähentyessä loppuaan. Alun perin luulin, että opettajat olisivat valinneet harjoituksen ohjaajaksi vain toisen heistä. Harjoitusta ohjasivat molemmat opettajat eikä heillä vaikuttanut olevan selkeää tehtävänjakoa. Tämä näkyi siitä, että välillä toinen opettaja saattoi puhua toisen opettajan päälle tai kysyä oppilailta erilaisesta aiheesta kuin toinen opettaja oli alun perin aloittanut keskustelun harjoituksen aikana.

Oppilaat valitsivat kukin 3 korttia ja tämän jälkeen esittelivät ne yksi kortti kerrallaan vuorotellen kertomalla mihin päihdeaineeseen se heidän mielestään liittyi ja miten. Suurin osa perusteluista oli melko yksinkertaisia, esimerkiksi ”kuolema – jos juo liikaa kerralla, voi kuolla.” Välillä joku oppilaista saattoi esittää vastakysymyksen toisen väitteeseen tai olla korttien sijoittelusta erimieltä. Oppilaissa näkyi välillä levottomuutta keskittyä tehtävään, jolloin opettaja pyrki kiinnittämään heidän huomiotaan esimerkiksi toisen ryhmän häiritsemisestä takaisin tehtävään. Välillä yksittäiset oppilaat tekivät äänekkäitä välikommentteja, joista yleisin oli ”Onko omakohtaista kokemusta?”. Kukaan oppilaista ei kuitenkaan puheissaan myöntänyt omakohtaisesta kokemuksesta päihteiden käytön suhteen eikä tämä ollut menetelmän tarkoitukseen. Kun ryhmät olivat valmiita, opettaja pyysi yhtä ryhmän jäsenistä tuomaan kortit pöydällä olevien päihdelappujen viereen ja sijoittamaan samanväriset kortit lähekkäin. Tämän jälkeen osallistujat palasivat takaisin rinkeihinsä istumaan. Ohjaaja kävi läpi korteissa näkyviä sanoja ja pyysi osallistujia nousemaan ja vilkaisemaan lappuja. Osallistujat eivät nähneet istumispaikoiltaan pöydällä olevia lappuja, joten opettaja luki niitä heille ääneen. Eniten keskustelua käytiin alkoholista ja vähiten amfetamiinista. Eniten kortteja oli otettu Rikollisuus-teemasta, mikä saattaisi kertoa joustavan perusopetuksen luokassa olevien nuorten poikien kiinnostus- tai kokemusmaailmasta. Tämä on kuitenkin vaan arvailua. Havainnoin tilannetta ulkopuolisena tarkkailijana enkä puuttunut tilanteen kulkuun. Havainnoin, miten nuoret käyttivät kortteja ja kuinka korttien sisällöt vaikuttivat keskustelun kulkuun sekä miten opettajat seurasivat ohjeistusta ja miten ohjeistus toimi.

Tunnin lopuksi opettaja kysyi luokalta peukkuäänestyksellä, voisivatko oppilaat käyttää menetelmää uudestaan. Yhtä peukaloa lukuun ottamatta jokainen osoitti peukaloa alaspäin tai keskelle. Alaspäin osoitettu peukalo tarkoitti ”ei” ja keskellä oleva ”ehkä”. Peukuvastaukseen saattoi vaikuttaa ryhmäilmiö. Opettajilla oli tunnin päätyttyä kiire, joten en ehtinyt kysyä heidän kokemuksiaan tunnin kulusta. Aikaa laatimani palautekyselyn täyttämiseen jäi oppilaille vain vajaa pari minuuttia ennen tunnin loppua, joten he täyttivät sen hyvin nopeasti. Palautekyselyn onnistuminen edellyttää, että osataan ottaa huomioon vastaajien halu, aika ja taito vastata kyselyyn (Kyselylomakkeen laatiminen 2010). Palautekyselyssä menetelmä sai parempaa kannatusta kuin kaikille avoimessa peukukyselyssä, mutta tunnin keskustelun havainnoinnin, palautelomakkeen kiireisen täyttämisen ja peukkuäänestyksen jälkeen suhtauduin palautelomakkeiden vastauksiin kriittisesti. Jätin alkuperäisen suunnitelmani mukaisen vertailtavuuden Junikan opinnäytetyön tulosten kanssa tekemättä. Palautelomakkeiden täyttämisen jälkeen annoin osallistujille

kiitokseksi lakritsipatukat. Opettajille kerroin järjestön terveiset, että he saisivat yhden valmiin menetelmäkorttipakan käyttöönsä korttien valmistuttua.

Oppilaiden palautekyselyn (Liite 3) vastausvaihtoehtoina oli kolme erilaista hymiötä. Tulkitseen hymiöiden vastaukset niin, että hymyilevä hymiö tarkoittaa tyytyväistä ja alaspäin osoittavan suun hymiö tarkoittaa epätyytyväistä. Viiva-suu hymiö on tältä väliltä. Palautekyselyiden mukaan oppilaista 7/8 kokivat, että ohjeistus oli selkeä ja korttien avulla oli helppoa keskustella päiheistä. Sama määrä vastasi saaneensa tunnin aikana hyvin keskustelua aikaiseksi. 6/8 vastasi keskusteluissa tulleen erilaisia näkökulmia päiheisiin liittyen, ja että tällä hetkellä on hyvä fiilis. Perusteluina fiiliksellä oli ainoastaan ”entiiä” tai ”ihan jees” tyyppisiä vastauksia. Yksi oppilas vastasi kaikkiin kysymyksiin ”siltä väliltä” hymynaamalla. 5/8 oppilaista vastasi oppineensa jotain uutta. 1 vastasi ettei oppinut mitään uutta, 2 jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Toinen opettaja palautti kyselyn sähköpostilla viikko testitilanteen jälkeen. Palautteessaan opettaja kertoi, ettei ollut aikaisemmin käyttänyt minkäänlaisia päihdetyön menetelmiä, joten hänellä ei ollut vertailupintaa muihin kortteihin. Opettajan mielestä korttien käyttöohjeet olivat selkeät eikä hän kaivannut siihen muutoksia, mutta hänellä ei ollut riittävästi aikaa tutustua koko ohjevihkoon ennakolta. Menetelmän vahvuutena opettaja koki korttien tekstien kattavuuden, joiden avulla aiheeseen pääsee hyvin käsiksi. Heikkoudeksi opettaja mainitsi sen, että materiaalia oli ehkä liikaakin yhdelle oppitunnille. Opettaja vastasi palautteessaan menetelmän olevan hyvä ja suosittelisi sitä nuorten kanssa toimiville sekä koulun terveystiedon oppitunneille. Opettaja koki, että voisi nyt osata käyttää menetelmää paremmin ja saavansa siitä hyötyä työhönsä. Loppuhuomiona palautteessaan opettaja mainitsi, että kaksi ohjaajaa oli tilanteessa liikaa, ja että hän olisi halunnut vetää tuokion eri tavalla.

Toisen testiryhmän jälkeen kirjoitin ohjeistuksen loppukoonnin uusiksi, jotta se ohjaisi keskustelua päihdekasvatuksellisesti merkittävämpään suuntaan. Loppukoonnin merkitys korostuu niissä ryhmissä, joissa ryhmässä itsessään ei synny paljoa keskustelua tai erilaisia näkökulmia. Menetelmän alkuvaiheessa on tarkoitus jättää tilaa nuorten omalle keskustelulle. Loppukoonnissa ohjaajalla on tilaa tuoda uusia näkökulmia ja herätellä keskustelua aiheista, jotka ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Nuorten kokemusmaailman merkitystä ei kuitenkaan saa unohtaa. Tämä mahdollistuu sillä, että ohjaaja hyödyntää keskustelussa nuorten itse valitsemien korttien sisältöjä. Jätin loppukoonnista pois siellä aikaisemmin olleen kysymyksen nuorille siitä, mitä teemoja eri väriset kortit

voisivat kuvata. Tämä kysymys vei keskusteluissa paljon aikaa ja tuntui sisällöllisesti merkityksettömältä, nostamatta tärkeitä päihteisiin liittyviä kysymyksiä ylle. Opettajat seurasivat hyvin käyttöohjetta testitilanteeseen loppukoontiin asti. Loppukoonnissa olevat kokoavat ja uusia näkökulmia tuovat kysymykset jäivät opettajilla lähes käyttämättä, johon yhtenä syynä oli ajan loppuminen kesken. Muokkasin loppukoontia tiiviimmäksi jättäen pois sieltä kysymyksiä, jotka saattoivat viedä keskustelussa liikaa tilaa ja olla sisällöltään vähemmän ajatuksia herättäviä. Toisen testiryhmän kohdalla havaitsin ongelman menetelmän visuaalisesta puolesta. Oppilaat eivät nähneet loppukoontiin erilliselle pöydälle koottuja kortteja. Tätä ongelmaa pohdin järjestön työntekijöiden kanssa. Tähän ei kuitenkaan löydetty ratkaisua, joka pitäisi menetelmäkorttien budjetin kohtalaisena, ja sopisi erilaisiin toimintatiloihin. Päätin jättää asian menetelmää käyttävien ohjaajien oman kokeilemisen varaan. Kortteja voisi esimerkiksi laittaa seinälle sinitarran avulla.

Testiryhmien jälkeen korteille suunnittelin teemaan sopivaa grafiikkaa ja ulkoasua YAD ry:n järjestötiedottajan ja hänen harjoittelijansa kanssa. Harjoittelija loi korteille lopullisen ulkoasun. Loin korttien koosta useamman eri version, joista kokeiltiin, paljonko ne vievät tilaa pöydällä ja miltä erikokoiset kortit tuntuvat käsitellä. Lisäksi menetelmälle suunniteltiin laatikko. Kyselin menetelmäpaketin painomahdollisuuksia kymmenestä suomalaisesta firmasta, joista yksikään ei voinut teettää peliä kokonaisuudessaan. Useampi firma olisi voinut painattaa vain suurempia eriä kuin järjestöllä oli tarve tai ainoastaan standardikorttikoolla, joka ei sopinut menetelmään. Kyselin vinkkejä painopaikoista myös muilta nuorisotahoilta, joiden tiesin tehneen erilaisia korttipelejä. Vinkistä otin yhteyttä virolaiseen firmaan, joka alun yhteydenpidon jälkeen jätti vastaamatta tiedusteluihin.

Korttien kehittämisessä hyödynsin järjestön työntekijöiden asiantuntijuutta ja päihdetyön osaamista kuten hiljaista tietoa. Tavoitteenani oli siirtää tätä osaamista menetelmäkortteihin ja kasata tiedoista sopiva paketti. Korttien kehittämistä ja siihen koskevia valintoja ohjasi vahvasti työntekijöiden kanssa käydyt keskustelut ja työharjoitteluni aikana oppimat asiat ehkäisevästä päihdetyöstä. Dokumentoin korttien kehittämisen vaiheita jatkuvasti valokuvaamalla ja laittamalla muistiin korttien eri vaiheet. Työntekijöiden kanssa käymistä keskusteluista tein omia muistiinpanoja, jotta pystyin palaamaan niihin myöhemmin. Työhöni vaikuttivat myös työntekijöiden erilaiset mielipiteet ja näkökulmat korttien kehittämisestä. Kortit annettiin minun vastuulleni, joten minulla oli lopullinen valinta päättää, mihin päin kortteja kehitin työharjoitteluni aikana.

Työharjoitteluni päätyttyä jätin järjestön toiminnanjohtajalle dokumentit menetelmäkorteista ja tiiviin kirjallisen raportin siitä, missä vaiheessa työ oli, ja mitä kannattaisi vielä tehdä. Kehittämistyöni loppukeskustelussa kerroin työntekijöille mielipiteeni siitä, että menetelmää kannattaisi vielä testata uudella testiryhmällä. Tämä varmistaisi sen, että uusien muokattu versio korttien käyttöohjeesta toimii. Ohjevihkon taittaminen jäi sovitusti järjestön tiedottajan vastuulle. Työharjoitteluni jälkeen YAD ry:n työntekijät löysivät laatikolle ja korteille erilliset painotalot. Painoon menetelmän on tarkoitus mennä loppuvuodesta 2016.

5 Tuotos

Menetelmäkorttien nimenä säilyy ”Mielikuvani päihteistä” –kortit. Nimi kuvastaa sitä, että päihteistä käyty keskustelu ja päihteiden käyttöön liittyvät valinnat perustuvat usein nuorten erilaisiin mielikuviin ja tietoihin. Näitä mielikuvia ja tietoja päihteistä nuoret saavat esimerkiksi kavereilta, elokuvista, nettifoorumeilta ja koulun oppitunneilta. Menetelmäkorteista tulee tuote, joka sisältää kortteja, ohjevihkon ja säilytyslaatikon.

Menetelmäkortit on suunnattu yleisen ehkäisevään päihdetyöhön nuorten kanssa. Korttien käytön vaikutuskohteena ovat nuorten tiedot, asenteet ja oikeudet. Vaikuttavuustasona ovat yksilö- ja lähisuhteet. Menetelmällä on tarkoitus vertaisoppimisen ja –vaikuttamisen kautta lisätä nuorten tietämystä päihteistä ja päihdeilmiöstä. Lisäksi menetelmän tavoitteena on virittävän valistuksen mukaisesti vaikuttaa asenneilmapiiriin, joka on sosiaalisessa kulttuurissa syntyntä. Tätä kautta on tarkoitus yleisellä tasolla ehkäistä nuorten päihteiden kysyntää, ja vähentää nuorten päihteiden käytöstä koituvia haittoja. Menetelmäkorttien avulla nuoret saavat mahdollisuuden tuoda esiin ja tunnistaa päihteisiin liittyviä yleisiä asenteita. Kortteja voidaan käyttää monissa eri nuorten ympäristöissä esimerkiksi kouluissa tai nuorisotalojen teemailloissa.

Menetelmäpakka sisältää 135 korttia, joissa jokaisessa on eri sana tai lause päihteisiin liittyen. Kortit on lajiteltuna seitsemään eri teemaan. Teemat kuvaavat päihteisiin liittyviä erilaisia puolia. Teemoja ovat Toivotut vaikutukset ja käytön syyt, Välittömät mahdolliset haittavaikutukset, Pidempiaikaisen käytön riskit, Käyttö ja käyttötavat, Rikollisuus ja Mistä apua. Korttien teemat näkyvät korteissa olevista pohjaväreistä. Osat sanoista liittyvät kahteen eri teemaan. Tällaisia sanoja on eniten välittömien haittavaikutusten ja pidempiaikaisten riskien välillä, sillä osa haittavaikutuksista voi yksilöllisesti tulla käyttäjälle

jo yhdestä käyttökerrasta kun taas toisille siihen vaaditaan pidempiaikaista käyttöä. Näin voidaan osoittaa päihteiden vaikutusten olevan yksilöllisiä.

Toivotut vaikutukset –korteissa on sanoja, jotka kuvastavat syitä ihmisen valinnalle käyttää päihteitä. Sanat tuovat esille asioita, joita päihteiden käytöllä tavoitellaan. Korteissa lukee esimerkiksi ”Juhliminen”, ”Lääke johonkin” ja ”Luovuus”. Käyttö ja käyttötavat –korteissa on konkreettista käyttötappaa kuvaavia sanoja kuten ”Pilleri” tai ”Piikittämällä”. Lisäksi teeman alta löytyy sanoja, jotka kuvaavat käytön tasoja kuten ”Viihdekäyttö” tai ”Ongelmakäyttö”. Välittömät haittavaikutukset –teeman korteissa kuvataan mahdollisia heti tulevia haittoja. Näitä korteissa ovat esimerkiksi ”Pahoinvointi” ja ”Aggressiivisuus”. Pidempiaikaiset haittavaikutukset –teeman alle on laitettu kortteja kuten ”Sosiaalinen riippuvuus” ja ”Käyttö vaikuttaa perhesuhteisiin”. Nämä kortit kuvastavat asioita, jotka ilmenevät yleisimmin vasta pidemmän ja säännöllisen käytön jälkeen. Rikollisuus –teeman alle on listattu päihteisiin liittyvää rikollista toimintaa kuten ”Ihmiskauppa” ja ”Väkivalta”. Lisäksi teemassa on lueteltuna kortteja päihteisiin liittyvistä rikoksista kuten ”Käyttörikos”. Mistä apua –teeman korteilla muistutetaan, mistä voi saada apua, jos oma tai läheisen päihteiden käyttö herättää huolta. Näitä kortteja ovat esimerkiksi ”Vertaistukiryhmät”, ”Apua perheeltä” ja ”Terveyshuolto”.

Ohjeistus on vihko, joka sisältää käyttöohjeet menetelmäkorttien käyttämiseen ja tietoutta hyvästä ehkäisevästä päihdetyöstä. Menetelmän ohjaajan on tarkoitus tutustua vihkoon rauhassa ennen menetelmän käyttämistä. Vihkosta löytyy myös lisäharjoituksia käytettäväksi nuorten kanssa ehkäisevän päihdetyön teemalla. Vihko on suunniteltu yläkouluikäisten ja sitä vanhempien nuorten kanssa menetelmää käyttäville ohjaajille. Vihkossa käydään selkeästi läpi päihdekasvatuksen tavoitteet sekä millaista hyvä päihdekasvatus on ja mitä se vaatii vetäjältä. Lisäksi vihkon sisältää konkreettisen muistilistan asioista, jotka tulisi ottaa huomioon päihdekasvatushetkeä suunnitellessa. Vihko sisältää kolme osiota päihdekasvatuksesta, Mielikuvani päihteistä –korttien ohjeistuksen sekä lisämateriaalina muita harjoitteita käytettäväksi nuorten kanssa. Lisäharjoituksia on neljä.

”Hyvä päihdekasvatus” -osiossa esitellään, mistä päihdekasvatuksessa on kyse, millaisia tavoitteita sillä on ja millaisilla harjoitteilla näihin voi päästä. ”Mitä vaatii vetäjältä” -osiossa rohkaistaan ohjaajaa luottamaan omiin ammatillisiin tietoihinsa ja taitoihinsa toimia nuortensa kanssa sekä haastetaan miettimään etukäteen omia päihdeasenteitaan muutaman apukysymyksen kautta. ”Päihdekasvatusta suunnitellessa ota huomioon” -

osiossa käydään ytimekkäästä ja lyhyestä läpi seikat, jotka tulisi tarkistaa päihdekasvatusthetkeä suunniteltaessa.

Mielikuvani päihteistä –korttien ohjeistus (Liite 5) sisältää lyhyen esittelyn korttien sisällöistä ja tavoitteista, ohjeet esivalmisteluista ja menetelmän ohjaamisesta nuorille sekä listan loppukoontiin sopivista kysymyksistä. Peruskäyttöohjeen lisäksi ohjeistuksesta löytyy myös erilaisia variaatioita korttien käytölle, jotta kortit olisivat mahdollisimman monipuoliset ja sopisivat käytettäväksi erilaisille ryhmille sekä useampaan kertaan.

Korttien käyttöohjeet on sisällöltään lähes samanlaiset kuin pilottivaiheessa. Esivalmisteluissa ohjaaja valitsee kolme päihdettä, joista keskustelu käydään. Ohjaaja kirjoittaa päihteet erillisille papereille ja sijoittaa paperit pöydälle sekä levittää kortit näkyville. Ohjaaja jakaa nuoret pieniin keskusteluryhmiin. Nuori valitsee korteista kolme korttia, joiden kautta hän käy keskustelua päihteistä pienryhmänsä kanssa. Nuori esittelee kortit ryhmälleen kertomalla mihin kolmesta päihteestä se liittyy ja millä tavalla. Valitessaan kortteja nuori saa vapauden päättää, mitä asioita hän haluaa tuoda ryhmässään esille ja mistä asioista hän haluaa puhua. Tämä takaa sen, että keskustelut käydään nuorten kokemusmaailmasta käsin. Korttien esittely vahvistaa nuoren tapoja ilmaista omia mielipiteitään ja ajatuksiaan päihteisiin liittyen sekä perustelemaan niitä. Lisäksi se antaa nuorelle mahdollisuuden toimia vertaisvaikuttajana ryhmässään ja jakaa tietojansa muiden kesken. Mielessään nuori saattaa käydä läpi monenlaisia prosesseja ja ajatuksia päihteisiin liittyen valitessaan kortteja, vaikka ne eivät välttämättä tulisikaan pienryhmien keskusteluissa esille. Ohjaaja pysyy harjoituksessa taustalla ja ohjaa tarvittaessa ryhmien toimintaa lisäkysymyksillä. Väärien tietämysten kohdalla nuoret itse ensisijaisesti oikaisevat toistensa virheelliset käsitykset. Kysymyksiä herättävistä kohdista voivat ohjaaja ja nuoret ottaa yhdessä selvää.

Ohjeistuksen rinnalle on lisätty vaihtoehtoinen korttien käyttötapa, jossa nuorten pienryhmille jaetaan kaikki kortit, ja he pyrkivät ryhminä sijoittamaan kortit opettajan valitsemien päihteiden kohdalle. Tässä versiossa ryhmätyötaidot korostuvat ja yksilön rooli voi olla pienempi. Lisäksi keskusteluun tulee monipuolisesti erilaisia kortteja päihteisiin liittyen, jotka olisivat saattaneet jäädä huomiotta ensimmäisen version kohdalla.

Loppukoonnin merkitystä on korostettu verrattuna pilottiversioon, ja siihen on laitettu kysymyksiä korttien eri teemoihin liittyen. Kysymyksillä ohjaaja voi nostaa esille nuorten

pienryhmissä käymiä keskusteluja yhteiseen tarkasteluun, tuoda vielä erilaisia näkökulmia esille sekä kerätä huomioita nuorten tiedoista ja asenteista päihteitä kohtaan. Kysymyksillä ohjaaja voi esimerkiksi herättää keskustelua siitä, mistä päihteiden käyttöön voi saada apua tai mistä voi saada luotettavaa tietoa päihteistä, mikäli nämä asiat ovat jääneet nuorten pohdintoissa vähälle huomiolle.

Korttien käyttöohjeiden lisäksi vihkosta löytyy neljä muuta päihdekasvatuksen harjoitetta käytettäväksi nuorten kanssa. Harjoitteita voi käyttää alkulämmittelynä tai lopetuksena korttien käytölle tai erillisinä harjoituksina. Harjoituksilla on tarkoitus lisätä päihdekasvatuksen jatkuvuutta, ettei se jäisi vain yhteen yksittäiseen menetelmän käyttökertaan nuorten kanssa, vaan sen jälkeen olisi vielä muitakin hyväksi todettuja harjoituksia käytettävänä. Vihkon erilaiset harjoitukset tuovat lisäarvoa päihdekasvatushetkien toteuttamiseen, sillä menetelmäkortit painottuvat keskustelullaan päihdeaineiden ympärille. Lisäharjoitusten ensimmäisessä harjoituksessa nuori pääsee miettimään omia unelmiaan, ja millaisia riskejä päihteiden käyttö niiden toteutumiseksi voisi tuoda. Toisessa harjoituksessa nuoret pääsevät ilmaisemaan ja miettimään mielipiteitään päihteitä koskeviin väitteisiin. Kolmannen harjoituksen avulla pohditaan, onko päihteiden käyttö vain jokaisen oma asia vai ylettävätkö vaikutukset myös yksilön ulkopuolelle. Viimeisessä harjoituksessa tuodaan nuorten tietoisuuteen päihteiden käytöltä ja päihdeongelmilta suojaavia tekijöitä ja niille altistavia riskitekijöitä.

6 Arviointi ja pohdinta

Huumeiden ja muiden päihdeaiheiden osalta opettajat saattavat kokea helposti, etteivät he tiedä aiheesta tarpeeksi. Nuorilla sen sijaan tuntuu olevan aiheesta enemmän tietoa tai ainakin sanottavaa. Nuorten ohjaajilla on kuitenkin tarvittava perusosaaminen kasvatuksessa ja opetuksessa. Päihdekasvatusta ei tulisi kokonaan ulkoistaa turvautumalla ulkopuoliseen apuun vaan parempi vaihtoehto on kehittää omaa osaamistaan. (Soikkeli 2011c: 29.)

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää valmiiksi tuotteeksi pilottivaiheessa olevat nuorten päihdekasvatuksen menetelmäkortit YAD Youth Against Drugs ry:lle. Järjestön ajatuksena oli menetelmä, jossa hyödynnetään vertaisvaikuttamista ja ohjaajan rooli on pieni. Hyvä päihdevalitus jakaa nuorille tietoa päihteiden kaikista puolista ja antaa tilaa

nuorten omalle ajattelulle. Toiveena oli luoda menetelmä, jonka ohjaajalta ei vaadita erityistä päihdeosaamista vaan perustietämys ja ohjaustaidot riittäisivät. Menetelmän käyttöpäristöinä voisivat toimia monenlaiset tilanteet, kuten nuorisotilat tai koulun oppitunnit. Menetelmä sisältäisi kortit, käyttöohjeet ja toimivan säilytyslaatikon. Koko kokonaisuuden suunnittelu ja toteuttaminen painopaikan etsimistä myöten kuului työhöni. Menetelmäkorttien avulla nuorten parissa toimivat ohjaajat voisivat käydä nuorten kanssa kasvattavia keskusteluja päihteistä ja erityisesti huumeista hyödyntämällä nuorten omaa tietoutta.

Menetelmäkorttien taustateorianä toimi virittävä valistus. Virittävän valistuksen ajatusmaailmassa valistuksen tarkoitus ei ole vaikuttaa suoraan yksilön käyttäytymiseen vaan vallitsevaan kulttuuriin (Soikkeli 2011a: 46). Valistaja pyrkii vaikuttamaan käynnissä oleviin yksityisiin ja julkisiin keskusteluihin tuomalla niihin aineksia. Onnistuessaan virittävässä valistuksessa herättää erilaisia reaktioita, kuten ajatuksia, oivalluksia ja keskusteluja yksilö- ja pienryhmätasolla. (Soikkeli 2011a: 46).

Kehittämistyön lähestymismalliksi valitsin konstruktivisen tutkimuksen. Työhöni sopivan lähestymistavan valitseminen osoittautui hankalaksi, eikä se lopulta ohjannut työskentelyäni merkittäväksi. Työni ei tuonut konstruktivisen tutkimuksen kriteereiden mukaisesti alalle uutta tietoa. Menetelmäkorttien kehittämisessä käytin aivoriihiä ja testiryhmiä. Työskentelyssäni hyödynsin merkittävästi järjestön työntekijöiden asiantuntijuutta ja osaamista päihdetyössä. Aivoriihi tuntui kehittäismenetelmänä näin luonnolliselta valinnalta yhteisölliseen ideointiin ja kehittämiseen. Aivoriihi antoi myös vapaammat kädet työskentelylle alkuvaiheessa, kun ei ollut vielä varma mihin suuntaan menetelmäkortteja kehitän. Testiryhmät sopivat konkreettiseksi tavaksi testata korttien ja ohjeistuksen toimivuutta. Testiryhmiä oli kaksi. Ensimmäisenä ryhmä koostui järjestön vapaaehtoisista. Toisena ryhmänä oli joustajan perusopetuksen luokka. Testiryhmien jälkeen menetelmää oli helpompi kehittää eteenpäin, kun selkeät heikkoudet menetelmässä oli havaittu.

Testiryhmissä tiedonkeruumenetelminä hyödynsin havainnointia ja kyselylomakkeita. Näitä tiedonkeruumenetelmiä yhdistämällä ja niiden tuloksia vertailemalla tarkoitukseni oli saada kokonaiskuva testitilanteesta ja menetelmäkorttien toimivuudesta eri osapuolten mielestä. Joustavan perusopetuksen luokan kohdalla kyselyn täyttäminen epäonnistui ajan loppumisen vuoksi. Tämän lisäksi sain heidän opettajilleen annettua kyselystä vastaukset vain toiselta ohjaustilanteesta olleelta opettajalta, joten en voinut verrata niitä keskenään.

Toimiva päihdekasvatus perustuu realistisen ja monipuolisen kuvan antamiseen päihdeilmioistä. Testitilanteiden perusteella menetelmän kortit osoittautuivat sisällöltään toimiviksi ja virittävän valistuksen teorian mukaiksi. Käyttöohjeissa havaitsin puutteita, joita muokkasin testiryhmien jälkeen. Korttien käyttöohjeet eivät toimineet tyydyttävästi kummassakaan testitilanteessa. Aika harjoitteluissa loppui kuitenkin kesken, enkä ehtinyt testaamaan ohjetta viimeisimmän muokkaukseni jälkeen. Harjoitteluni päätyttyä ehdotin järjestön työntekijöille, että heidän kannattaisi vielä testauttaa menetelmän käyttöohjeet ennen painoon laittamista. Menetelmässä käytettävien korttien monipuolisuus mahdollistaa myös erilaisten variaatioiden käyttämisen harjoituksissa. Näitä en ehtinyt erityisesti ideoimaan. Ohjeen lisäksi toisena ongelmana menetelmäkorteissa havaittiin niiden visuaalinen puoli. Harjoitteessa ohjaaja saattaa pyytää nuoria kokoamaan kortit erilliselle pöydälle ja käydä tämän jälkeen korteista keskustelua. Riippuen nuorten määrästä tai sijoittautumisesta kaikki eivät välttämättä näe kortteja. Tähän ongelmaan en kuitenkaan löytänyt toimivaa ratkaisua, joten asia jää kortteja käyttävien ohjaajien kokeilemisen vaaraan.

Työskentelyäni ohjasivat merkittävästi harjoitteluni aikana käymät pienet palaverit menetelmäkorteista ja yleiset keskustelut päihdetyöstä ja päihdekasvatuksesta. Keskusteluissa tuli esille työntekijöiden toiveita ja ideoita korttien suhteen sekä asiantuntijuutta ehkäisevässä päihdetyössä. Näistä keskusteluista ja palavereista minulla on tallessa ainoastaan omat henkilökohtaiset muistiinpanoni. Näin jälkikäteen ajateltuna opinnäytetyön tutkimuksellisuuden ja luotettavuuden kannalta olisin kannattanut haastatella työntekijöitä kerran tai kaksi suunnitellusti, jotta olisin voinut litteroida haastattelut ja käyttää niitä virallisempina tiedonlähteinä opinnäytetyössäni. Menetelmäkorttien kehittämisessä olivat mukana järjestön toiminnanjohtaja, ehkäisevän huumetyön suunnittelija, oppisopimustyöntekijä, järjestötiedottaja ja hänen harjoittelijansa sekä järjestön vapaaehtoisia.

Kehittämistyön tuotoksena syntyi menetelmälle noin 20 uutta korttia, korteille teemat ja grafiikat. Menetelmäkorttien käyttöohjeisiin lisäsin toisen ohjeversion ja muokkasin harjoitteen loppukoontia. Käyttöohjeiden rinnalle kokosin vihkon, josta ohjaaja saa vinkkejä ja ymmärrystä hyvän päihdekasvatushetken suunnittelemiseen ja toteuttamiseen. Vihkossa muistutetaan ohjaajia, että laadukkaassa ehkäisevässä päihdetyössä ei yritetä tarjota nuorille valmiita ratkaisuja siitä, mitä mieltä nuorten pitäisi asioista olla. Päihde-

kasvatuksessa on sen sijaan hyödyllistä herätellä keskustelua niistä asioista, joita nuoren kannattaisi ajatella ollakseen valmis tekemään kestäviä valintoja. Lisäksi vihkossa rohkaistaan käymään nuorten kanssa kriittisiä, moniäänisiä ja avoimia keskusteluja.

Menetelmäkorttien vahvuus on, että se tarjoaa uuden tavan käydä nuorten kanssa läpi, millaisia huumeet ovat ja mitä asioita niiden käyttämiseen liittyy. Lisäksi menetelmässä ei kategorioida päihteitä pelkän ”huumeet” sanan alle, vaan nuori pääsee vertailemaan eri huumeita keskenään nähdessä ne erilaisina aineina. Nuoria kiinnostavat nämä asiat. Menetelmässä nuori saa tilaa käsitellä päihteisiin liittyviä asioita ja jakaa tietämystään toisten nuorten kanssa aikuisen turvallisen läsnäolon alaisena. Menetelmäkorttien heikkoutena on, että keskustelu saattaa jäädä liian päihdeaine keskeiseksi. Ohjaajan voi olla helppo jäädä keskustelussa aineelliselle tasolle, jossa kiinnitetään huomiota esimerkiksi vain päihteiden käyttötapoihin tai haittaominaisuuksiin. Tällöin unohdetaan, että nuorten päihdevalinnoissa vaikuttavat myös esimerkiksi nuoren käsitykset elämästä ja sen merkityksellisyydestä. Tämän vuoksi korttien käyttöohjeiden testaaminen olisi tärkeää, sillä ohjeiden loppukoonnin tarkoitus on varmistaa, että keskusteluissa käydään monipuolisesti läpi erilaisia näkökulmia päihteisiin liittyen. Lisäksi vihkon osiot hyvästä päihdekasvatuksesta muistuttavat ohjaajaa näistä asioista. Vihkon loppuosasta löytyvillä lisäharjoitteilla saadaan päihdekasvatushetkeen uusia ulottuvuuksia esimerkiksi antamalla tilaa nuorten unelmien pohdinnalle. Lisäharjoituksista jäi oleellisena osana mielestäni puuttuvan medialukutaidon huomioiminen. Sen merkityksestä mainitaan vihkossa, mutta harjoitusta siihen ei siinä ole. Järjestöllä ei ollut tällaista valmiina eikä harjoittelussani olisi riittänyt aikaa sellaisen kehittämiseen. Nuoret löytävät päihteisiin liittyvää tietoa valtavasti sosiaalisesta mediasta ja internetistä. Olisi tärkeää, että nuorille opetettaisiin, kuinka suhtautua eri lähteistä saatavaan ristiriitaiseenkin tietoon ja kuinka käsitellä tietoja kriittisesti. ”Mielikuvani päihteistä” –harjoituksessa keskitytään niihin tietoihin, mitä nuorilla huumeista ja päihteistä on. Siinä voisi tuoda myös enemmän esille sitä, että mistä nuorten tieto on peräisin.

Kehittämistyön toteutin työharjoitteluni aikana YAD ry:llä keväällä 2016. Kehittämistyön alussa työn sisällöille ja kehittämiselle ei oltu järjestön puolelta asetettuna selkeitä raa-meja, vaan sain työn tekemiseen vapaat kädet. Ehkäisevä päihdetyö ja kehittämistyö olivat itselleni melko vieraita käsitteitä ennen harjoitteluun menoa. Järjestön sen hetki-sillä työntekijöillä ei ollut erityistä kokemusta menetelmäkorttien kehittämisestä. Työs-kentelyni kehittyi tekemisen mukana. Opinnäytetyön kannalta olisi ollut helpompaa, jos

alussa olisi asetettu korteille selkeämmät tavoitteet ja suunnitelma näihin pääsemiseksi. Kirjoittamistyön opinnäytetyöstä tein vasta harjoittelun jälkeen.

Kehittämistyön kokonaisuudesta tuli suurempi kuin odotin. Alun perin oli puhetta, että lähinnä kehitän menetelmässä olevia korteja ja testaan niitä. Lopulta päädyin myös muokkaamaan korttien käyttöohjeita ja kokoamaan sen rinnalle tietoutta päihdekasvatuksesta sekä lisäharjoitteita. Järjestöltä sain onneksi paljon tukea ja apua työskentelelyyni. Jos nyt tekisin työni uudestaan käyttäisin kehittämisen apuna testiryhmiä vielä enemmän esimerkiksi parilla lisä testiryhmällä. Jättäisin tällöin vähemmän aikaa muulle työskentelylle. Testiryhmien kautta saamat havainnot ja palautteet veivät työtäni eniten eteenpäin. Testiryhmien avulla voitaisiin myös parhaiten osoittaa tutkimuksellisia menetelmiä hyödyntäen menetelmän toimivuus. Kaksi testiryhmää ei tähän vielä riitä, vaikkakin menetelmäkorteja oli testattu useita kertoja aikaisemmin järjestön työntekijöiden toimesta. Lisäksi olisin voinut kirjallisessa työssäni käsitellä vertaisvaikuttamista ja -oppimista, jotka ovat kuitenkin menetelmäkorteissa vahvasti esillä.

Harjoitteluni lopussa sovin järjestön toiminnanjohtajan kanssa, että kirjoitan järjestön ehkäisevää huumetyötä käsittelevään blogiin esittelyn menetelmäkorttien työstämisestä. Blogikirjoitus on tarkoitus tehdä lähempänä menetelmän julkistamista. Painoon menetelmäkorttien on tarkoitus mennä loppuvuodesta 2016. Kokoamani hyvää päihdekasvatusta käsittelevän vihkon järjestö otti käyttöönsä myös muihin uusiin menetelmäkortteihinsa, ja sitä on painettu jo yksi erä.

Seuraavalle nuorten päihdekasvatuksen menetelmän kehittäjälle suosittelisin käymään läpi osallisuuden mahdollisuuksia uuden menetelmän kehittämisessä ja menetelmässä itsessään. Osallisuus tuli jatkuvasti esille päihdekasvatusta käsiteltävässä kirjallisuudessa. Jäin työssäni pohtimaan, kuinka päihdekasvatuksellisessa menetelmässä voitaisiin tuoda osallisuutta vielä enemmän ja aidosti esille niin, että päihdekasvatushetki olisi mahdollisimman paljon nuorten itsensä suunnittelemaa ja heistä käsin lähtevää täyttäen kuitenkin laadukkaan päihdekasvatuksen kriteerit.

Lähteet

Ehkäisevä päihdetyö, 2016. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihde-tyo>>. Luettu 19.10.2016.

Ehkäisevän päihdetyön käsikirja, 1999. Alkoholi, huumeet ja tupakka. Jaap van der Stel Deborah Voordewindi (toim.). Suomentanut Savisaari, Lauri. Gummerus: Jyväskylä.

Havainnointi, n.d. KvaliMOTV. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkodokumentti. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaope-tus/kvali/L6_4.html>. Luettu 13.2.2016.

Herranen, Jatta 2010. Pedagogiikka – toisin tekemisen paikka? Ehkäisevää päihdetyötä nuorten silmin. Teoksessa Kylmäkoski, Merja – Pytkänen, Marja – Viitanen Reijo (toim.): Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Sarja C. Oppimateriaaleja 23. Verkkodokumentti. <<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38287/978-952-456-103-7.pdf?sequence=1>>. Luettu 18.2.2016.

Huoponen, Kaarina – Peltonen, Heidi – Mustalampi, Saini – Koskinen-Ollonqvist, Pirjo 2002. Päihteiden käytön ehkäisy. Opas koulujen ja sidosryhmien yhteistyöhön. Helsinki: Opetushallitus.

Junikka, Tea 2014. Mielikuvani päihteistä –kortit. Vuorovaikutus ja virittävä valistus ehkäisevän päihdetyön menetelmänä. Opinnäytetyö. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Humanistinen Ammattikorkeakoulu. Verkkodokumentti. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/72706/Junikka_Tea.pdf?sequence=1>. Luettu 11.1.2016.

Koulupudokkaiden aktivointi, n.d. Joustava perusopetus. Koulutus & varhaiskasvatus. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Verkkodokumentti. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/koulupudokkaiden_aktivointi/index.html>. Luettu 1.11.2016.

Kyselylomakkeen laatiminen, 2010. KvaliMOTV. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkodokumentti. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>>. Luettu 1.11.2016.

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015. Annettu Helsingissä 24.4.2015.

Lappalainen-Lehto, Riitta – Romu, Maija-Liisa – Taskinen, Mailis 2008. Haasteena päihteet. Ammatillisen päihdetyön perusteita. WSOY: Helsinki.

Maunu, Antti 2012. Ryypäämällä ryhmäksi? Ehkäisevän päihdetyön karttalehtiä nuorten ja nuorten aikuisten juomiskulttuureihin. 2. Uudistettu painos. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. Verkkodokumentti. <http://www.ehyt.fi/sites/default/files/ryypaamalla_ryhmaksi_virallinen.pdf>. Luettu 20.10.2016.

Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö? 2009. Laadukkaan päihdekasvatuksen tuki-materiaali. 2. Uudistettu painos. Preventiimi – nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön

osaamiskeskus. Humanistisen ammattikorkeakoulu sarja C. Oppimateriaaleja. Verkkodokumentti. <<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/43252/978-952-456-092-4.pdf?sequence=1>>. Luettu 14.2.2016.

Normann, Maria – Odell, Heidi – Tapio, Mari – Vuohelainen, Elsi 2015. Nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö – Hyppää kyytiin. HUMAK. Humanistinen Ammattikorkeakoulu. Verkkodokumentti. <<http://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/08/nuorisoalan-ehkaiseva-paihdeetyo.pdf>>. Luettu. 11.1.2016

Ojasalo, Katri – Moilanen, Teemu – Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. Uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Oma asia –kortit n.d. YAD ry. Verkkodokumentti. <<http://www.yad.fi/tuote/oma-asia-kortit/>>. Luettu 12.2.2016.

Pylkkänen, Sanna – Viitanen, Reijo – Vuohelainen, Elsi (toim.) 2009. Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö? Laadukkaan päihdekasvatuksen tukimateriaali. 2. Uudistettu painos. Preventiimi – nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus. Humanistisen Ammattikorkeakoulun sarja C. Oppimateriaaleja. Verkkodokumentti. <<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/43252/978-952-456-0924.pdf?sequence=1>>. Luettu 14.2.2016.

Pylkkänen, Sanna – Vuohelainen Elsi, 2012. Ammatillisen päihdekasvatuksen eettiset toimintaperiaatteet. Teoksessa Inkinen, Ari – Kokkonen, Jarmo – Ruuska, Virpi (toim.). Selvää synergiaa – eettisesti kantavaa päihdekasvatusta. Humak. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja 34. Verkkodokumentti. <http://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/09/humak_selvaa_synergiaa_verkko.pdf>. Luettu 27.10.2016.

Raitasalo, Kirsimarja – Huhtanen, Petri – Miekkala, Mari 2015. Nuorten päihteidenkäyttö Suomessa 1995-2015. ESPAD tutkimusten tulokset. Raportti 19/2015. Terveysten ja hyvinvoinninlaitos. Verkkodokumentti. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129809/URN_ISBN_978-952-302-572-1.pdf?sequence=1>. Luettu 14.2.2016.

Salasuo, Mikko 2011. Vaikuttamisen keinot. Teoksessa Soikkeli, Markku – Salasuo, Mikko – Puuronen, Anne – Piispa, Matti. Se toimii sittenkin – kuinka päihdevalituksesta saa selvää. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 116. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 11 – 21 .

Simonen, Jenni 2007. Nuorten juomisen sosiaalisuuden lajit. Teoksessa Tigerstedt, Christoffer (toim.): Nuoret ja alkoholi. Alkoholi- ja huumeutkijain seura. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 33 – 58.

Soikkeli, Markku – Warsell, Leena (toim.) 2013. Laatutähteä kiertämässä. Ehkäisevän päihdetyön laatukäsikirja. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinninlaitos.

Soikkeli, Markku 2011a. Joukkoviestinnän tutkimuksen näkökulma: miten ja mihin viesti vaikuttaa. Teoksessa Soikkeli, Markku – Salasuo, Mikko – Puuronen, Anne – Piispa, Matti. Se toimii sittenkin – kuinka päihdevalituksesta saa selvää. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 116. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 43 – 57 .

Soikkeli, Markku 2011b. Päihdevalitus tutkimuksen valossa. Teoksessa Soikkeli, Markku – Salasuo, Mikko – Puuronen, Anne – Piispa, Matti. Se toimii sittenkin – kuinka

päihdevalistuksesta saa selvää. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 116. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 37 – 43 .

Soikkeli, Markku 2011c. Päihdekasvatus, ehkäisevä päihdetyö ja koulu. Teoksessa Soikkeli, Markku – Salasuo, Mikko – Puuronen, Anne – Piispa, Matti. Se toimii sittenkin – kuinka päihdevalistuksesta saa selvää. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 116. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. 23 – 29.

Soikkeli, Markku 2002. Miten puhua huumeista. Jyväskylä: STAKES.

Vilka, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Väitteitä päihteistä – kortit n.d. YAD ry. Verkkodokumentti. <<http://yad.fi/tuote/vaihteita-paihteista-kortit/>>. Luettu 10.1.2016

YAD n.d. Tietoa toiminnasta. Verkkodokumentti. <<http://www.yad.fi/yad-ry/tietoa/>>. Luettu 10.1.2016.

Youth againts drugs ry, 2014. Päihdepoliittiset linjaukset. Verkkodokumentti. <<http://www.yad.fi/yad-ry/tietoa/paihdepoliittiset-linjaukset/>>. Luettu 26.10.2016.

Liite 1. Kutsu ensimmäiseen testiryhmään

Hei

Nyt etsitään jeesiä!

Kehitän menetelmäkortteja nuorten päihdekasvatukseen. Korteissa käsitellään mm. päihteiden käyttösyitä, haittavaikutuksia ja avunsaanti mahdollisuuksia ongelmiin.

Nyt tarvitsin apua korttien testaamiseen ja eteenpäin kehittämiseen. Uskoisin teistä löytyvän hyödyllistä kokemustietoa tähän hommaan.

Jos kiinnostuit, tule tänne yadille to 14.4.2016 klo 18.00 (kesto n. 2,5h).

Illan aikana testataan kortit käytännössä sekä mietitään yhdessä korttien sisältöjen mahdollisia puutteita/lisäyksiä. Kerään illan päätteeksi myös nimettömän palautteen. Kortit ovat osa opinnäytetyötäni. Kaikkien osallistujien tiedot tulevat pysymään työssäni anonyymeina.

Kiitokseksi tarjolla kahvia ja pientä purtavaa.

Keväisin terkuin

Hanna Rossi
YAD ry:n harjoittelija

Liite 2. Palautekysely vapaaehtoisille**PALAUTE****VASTAA NIMETTÖMÄNÄ***VASTAUS OHJE: YMPYRÖI JA KIRJOITA***Oliko ohjeistus selkeää?**

KYLLÄ EI SILTÄ VÄLILTÄ EN OSAA SANOA

Miten kehittäisit sitä?

Oliko korttien avulla helppo keskustella päihteistä?

KYLLÄ EI SILTÄ VÄLILTÄ EN OSAA SANOA

Mikä asiaan vaikutti?

Heräsikö keskustelussa erilaisia näkökulmia ja näkökantoja päihteisiin liittyen?

KYLLÄ EI SILTÄ VÄLILTÄ EN OSAA SANOA

Miten olisi voinut syntyä enemmän

Opitko uutta?

KYLLÄ EN SILTÄ VÄLILTÄ EN OSAA SANOA

Mikä asiaan vaikutti?

Millainen fiilis hetkestä jäi?

HYVÄ HUONO SILTÄ VÄLILTÄ EN OSAA SANOA

Minkä vuoksi?

Muuta kommentoitavaa? Sana on vapaa

Liite 3. Joustavan perusopetuksen ryhmän palautelomake**PALAUTE****Vastaa nimettömänä***Ympyröi sopiva vaihtoehto*

Oliko ohjeistus mielestäsi selkeää?

Oliko sinun helppo keskustella päihteistä korttien avulla?

Saitteko ryhmässänne keskustelua aikaiseksi?

Tuliko keskusteluissa esille erilaisia näkökulmia päihteisiin liittyen?

Millainen fiilis sinulle jäi hetkestä?

Miksi?

Opitko uutta?

Liite 4. Palautekysely opettajille

ARVIOINTIKYSYMYKSET

1. Oletko ennen käyttänyt ehkäisevän päihdetyön menetelmiä? Millaisia?
2. Miten Mielikuvani päihteistä –menetelmä erosi aiemmin käyttämistäsi menetelmistä?
3. Oliko menetelmän ohjeistus mielestäsi selkeä?
4. Olisitko kaivannut ohjeistukseen jotain lisää?
5. Mitä koit menetelmässä hyvänä/vahvuuksina?
6. Mitä koit menetelmässä heikkoutena?
7. Käyttäisitkö menetelmää uudestaan ehkäisevässä päihdekasvatuksessa?
8. Suositteletko menetelmää muille? Keille / Miksi et?
9. Miten hyödylliseksi koit ohjeistusvihon kokonaisuudessaan? (Hyvä päihdekasvatus, Mitä vaatii vetäjältä, Päihdekasvatusta suunnitellessa ota huomioon ja Muita harjoituksia)
10. Vapaat ruusut ja risut

Liite 5. Korttien käyttöohjeet

MIELIKUVANI PÄIHTEISTÄ –KORTIT

Sisältö

Korttipakka sisältää 135 kpl kortteja, joissa on erilaisia päihteisiin liittyviä sanoja. Kortit on jaoteltu väreittäin 7 eri teemaan. Kahdenväriset kortit kuuluvat kahteen eri teemaan.

Väriteemat ja korttimäärät:

Toivotut vaikutukset ja käytön syyt 25 kpl

Välittömät mahdolliset haittavaikutukset 26 kpl

Pidempiaikaisen käytön riskit 21 kpl

Saatavuus 19 kpl

Käyttö ja käyttötavat 18 kpl

Rikollisuus 17 kpl

Mistä apua 9 kpl

Tavoite

Korttien tarkoituksena on lisätä nuorten tietämystä päihteistä ryhmän sisällä ja herättää keskustelua vertaisoppimisen ja -vaikuttamisen kautta.

Valmistelut

Tarvitset korttien lisäksi paperia ja kynän.

Valitse 3 päihdettä, joista keskustelu käydään. Päihteinä voivat olla esimerkiksi alkoholi, tupakka, nuuska, amfetamiini, kannabis, ekstaasi, LSD, sienet, lääkkeet, kokaiini, yrtti-huumeet, opioidit, MDPV.

Kirjoita valitsemasi päihteet näkyville jokainen omalle paperilleen ja sijoita paperit erilliselle pöydälle. Jätä jokaisen lapun ympärille selvästi tilaa.

Jaa osallistujat pieniin keskusteluryhmiin (4-6 henkeä).

Toiminta

Valitse versio 1 (kesto n. 60 min) tai versio 2 (kesto n. 45 min) ja toimi sen ohjeistuksen mukaan. Siirry sen jälkeen loppukoontiin.

Versio 1

Levitä kortit erilliselle pöydälle tai lattialle oikein päin niin, että jokainen kortti näkyy.

Esittele käsiteltävät päihteet osallistujille.

Ohjeista: *Valitkaa yhteensä 4 korttia liittyen näihin päihteisiin. Väreillä ei ole väliä. Kyse on mielikuvista, joten vääriä vastauksia ei ole. Palatkaa tämän jälkeen ryhmäinne.*

Ohjeista ryhmiä:

Käykää laput lävitse yksi kerrallaan vuorotellen. Näyttäkää lappu ryhmälle ja kertokaa mihin päihteeseen se liittyy sekä

perustelu, miten. Esittäkää kysymyksiä toisillenne ja kertokaa, jos olette jonkun kanssa erimieltä kortin sijoittelusta. Tarkoituksena on herättää keskustelua aiheesta.

Voit tarvittaessa esittää huomioita ja lisäkysymyksiä pienryhmien keskustelujen tueksi. Esim. Mihin muihin aineisiin kortti voisi liittyä? Ovatko muut samaa mieltä?

Versio 2

Jaa kaikki kortit niin moneen pinoon, kuin pienryhmiä on. Anna jokaiselle pienryhmälle yksi korttipino. Esittele käsiteltävät päihteet osallistujille.

Ohjeista ryhmiä: *Jakakaa kortit yhdessä kolmeen pinoon niin, että kussakin pinossa on yhteen äsken esittelemääni päihteisiin parhaiten sopivat kortit. Teidän on tarkoitus päästä samaan mielipiteeseen korttien sijoittelusta. Kortit, jotka eivät sovi mielestänne mihinkään voitte siirtää sivuun.*

Loppukoonti

Kun pienryhmät ovat valmiita,

Ohjeista:

Tuokaa kortit pöydälle, jossa laput päihdelaput ovat. Laittakaa kortit niiden päihteiden kohdalle, mihin olette päätyneet. Järjestäkää ne päihteiden viereen niin, että samanväriset kortit ovat vierekkäin ja jokainen kortti näkyy. Katselkaa hetki, mitä kortteja toiset ryhmät ovat laittaneet.

Tämän jälkeen suorita loppupurku kysymysten ja yhteisen keskustelun kautta. Voit myös mainita, mihin korttien värit liittyvät.

Mikä päihde nousi keskusteluissa eniten esille? Tai jäikö jokin vähemmälle huomiolle?

Mistä tämä voisi johtua?

Olitteko eri mieltä korttien sijoittelusta?

Heräsikö korteista kysymyksiä tai jäikö jokin asia epäselväksi?

Toivotut vaikutukset ja käytön syyt

Mitä odotuksia ja toiveita päihteisiin liittyy?

Miksi päihteitä käytetään?

Mitä hyviä vaikutuksia päihteillä voi olla?

Mitä vaihtoehtoja päihteiden käytölle on?

Välittömät mahdolliset haittavaikutukset

Mitä välittömiä haittavaikutuksia ja seurauksia päihteiden käyttämiseen voi liittyä?

Miten päihteisiin liittyviä haittoja ja riskejä voi ehkäistä tai vähentää?

Milloin päihdekokeiluista tulee huolestua?

Keihin päihteidenkäyttö voi vaikuttaa?

Pidempiaikaisen käytön riskit

Millaisia riskejä päihteiden pidempiaikaisella käytöllä voi olla?

Voiko elää terveellisesti ja käyttää päihteitä?

Mistä tunnistaa, että ihminen on riippuvainen?
Kuinka suuri vaikutus ryhmällä on riippuvuuteen?

Saatavuus

Onko päihteitä helppo saada?
Tiedätkö, mistä kotipaikkakunnallasi saa huumeita?
Onko sinulle tarjottu huumeita?
Miksi alaikäiset eivät saa käyttää päihteitä?

Käyttö ja käyttötavat

Missä kulkee päihteiden kokeilemisen ja käyttämisen raja?
Mitä on kohtuukäyttö?
Millaisia riskejä päihteiden sekakäyttöön liittyy?
Tarvitseeko päihteettömyyttä selitellä?

Rikollisuus

Minkälaista rikollisuutta päihteisiin liittyy?
Miksi osa päihteistä on laillisia ja toiset eivät?
Pitäisikö huumeet laillistaa? Miksi?
Miten sinä voisit vaikuttaa huumekaupan vähenemiseen?

Mistä apua

Kenelle voit kertoa, jos päihteet aiheuttavat huolta?
Milloin päihteiden käytöstä tulisi huolestua?
Minkälaista tietoa huumeista tai nuorten päihteiden käytöstä vanhemmat tarvitsisivat?
Mistä saa luotettavaa tietoa päihteistä?

Sovelluksia korttien käyttöön

- Anna osallistujien valita käsiteltävät päihteet.
- Voit sijoittaa päihteet kolmion muotoon pöydälle, jolloin kortteja voi sijoittaa myös keskelle ”sopii kaikkiin” tai kahden kortin välille ”sopii näihin kahteen”.
- Voit valita myös enemmän tai vähemmän päihteitä käsittelyyn.
- Voit ohjeistaa ottamaan myös enemmän /vähemmän / tietyn värisiä kortteja tai tietyn verran kutakin päihdettä kohtaan.
- Voit keskustella päihteistä pelkkien loppukoonnin kysymysten avulla.
- Voi käsitellä päihteinä myös kahvia ja energiajuomia.
- Voitte keksiä osallistujien kanssa uusi kortteja teemalla ”kulttuurit / trendit ” (esim. julkisuuden henkilöt, mediakohut, päihteiden lempinimet, päihteen liittäminen johonkin tapahtumaan tai kulttuureihin yms.)

Lisätietoja päihteistä

www.yad.fi/huumeetietoa

www.paihdelinkki.fi